

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ"

**для студентів напрямів підготовки 6.030601 "Менеджмент",
6.140103 "Туризм" всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 01 від 28.08.2013 р.

Укладачі: Мащенко М. А.

Пономаренко О. О.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Економічна теорія" для студентів напрямів підготовки 6.030601 "Менеджмент", 6.140103 "Туризм" усіх форм навчання / укл. М. А. Мащенко, О. О. Пономаренко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 99 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, вміщено плани лекцій і семінарських занять, матеріал щодо закріплення знань (індивідуальне завдання, самостійна робота, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів напрямів підготовки 6.030601 "Менеджмент", 6.140103 "Туризм" усіх форм навчання.

Вступ

Економічна теорія – це базова навчальна дисципліна підготовки бакалаврів із менеджменту та туризму. Вона розпочинає цикл теоретико-економічних дисциплін, які закладають основи світогляду та професійної культури економістів. Економічна теорія розкриває систему відносин між людьми у будь-якій економічній системі, вивчає закони її розвитку, обґрунтовує базові економічні категорії, тому вона є методологічною основою, фундаментом всіх інших економічних наук. До основних категорій, які вивчає економічна теорія, належать альтернативна вартість, мінова вартість, гроші, власність, підприємство, підприємництво, витрати виробництва, прибуток, еластичність, корисність, бюджетна лінія, крива байдужості, граничний продукт, граничний дохід, валовий внутрішній продукт, сукупний попит та сукупна пропозиція, інфляція, безробіття, державний бюджет, платіжний баланс і валютний курс.

Мета навчальної дисципліни – отримання студентами ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення й економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення, пов'язані з їх майбутньою професійною діяльністю.

Завданнями навчальної дисципліни є набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки; розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

Предмет – якісна та кількісна характеристика стану економіки країни.

Навчальна дисципліна "Економічна теорія" розрахована на комплексне вивчення, а саме: вивчення теоретичного навчальної дисципліни на лекціях, відпрацювання теоретичних питань на семінарських заняттях, а також самостійне вивчення матеріалу. Самостійна

робота над вивченням дисципліни "Економічна теорія" сприяє поглибленню знань, розширенню кругозору, формування навичок роботи з підручниками, законодавчими та нормативними актами, періодичною літературою.

Для успішного засвоєння матеріалу студенту потрібно користуватися підручниками, навчальними посібниками і текстами лекцій, вправами з навчальної дисципліни.

Структура навчальної дисципліни наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Характеристика навчальної дисципліни: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних до ECTS – 6; у тому числі: змістовних модулів – 4; самостійна робота	Шифр та назва галузі знань: 0306 "Менеджмент і адміністрування", 1401 "Сфера обслуговування"	Нормативна. Рік підготовки: 1. Семестр: 1, 2
Кількість годин: усього – 216; за змістовними модулями: модуль 1 – 54 години; модуль 2 – 54 години; модуль 3 – 54 години; модуль 4 – 54 години	Шифр та назва напряму підготовки: 6.030601 "Менеджмент", 6.140103 "Туризм"	Лекції: кількість годин – 66. Семінарські: кількість годин – 33. Самостійна робота: кількість годин – 117
Кількість тижнів викладання дисципліни: 33. Кількість годин на тиждень – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: залік, іспит

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОН України на базі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Вивчення навчальної дисципліни дає можливість студентам отримати загальні теоретичні знання та сформувати в них певні практичні навички, які стають основою подальшого засвоєння професійно-орієнтованих дисциплін та сприяють подальшому підвищенню рівня підготовки.

Ступінь опанування компетентностями визначається за допомогою Національної рамки кваліфікації. Опис кваліфікаційного рівня студентів щодо вивчення дисципліни наведено далі:

знання:

основних законів, принципів, методів і функцій дисципліни;
сутності, типів та основних елементів економічних систем;
типів, форм і видів власності;

форм організації суспільного виробництва;

сутності, причини, темпів і видів інфляції;

ролі держави як суб'єкта макроекономічного регулювання;

структури капіталу та його обіг;

особливостей ринкових відносин в аграрному секторі;

основних проблем ринку праці та соціальної політики;

споживання, заощадження й інвестиції та їх взаємозв'язок із ВВП;

основних концепцій та механізмів фіскальної і грошової політики;

механізмів зовнішньої політики;

основних моделей економічного зростання;

видів ринкових структур та їх ознаки;

уміння:

аналізувати особливості розвитку та становлення економічних відносин між людьми у процесі господарської діяльності;

аналізувати взаємодію економічних суб'єктів у процесі створення матеріальних благ при обмежених ресурсах;

застосовувати діалектичні методи економічного аналізу при дослідженні елементів ринкового механізму;

аналізувати проблеми, пов'язані з розвитком грошово-кредитних відносин, фіскальної політики та державного регулювання;

оцінювати вплив на економічні процеси зовнішніх факторів, тенденції розвитку світової економіки;

комунікація:

здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію;

автономність і відповідальність:

управління комплексними діями;

здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

У ході викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється досягненню синтезу теорії та практики, що сприяє підготовці компетентних спеціалістів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Перед початком вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістовних модулів, усіма видами контролю та методикою оцінювання навчального процесу.

Навчальний процес згідно з програмою навчальної дисципліни здійснюється у таких формах: лекційні, практичні заняття; самостійна робота студентів; контрольні заходи.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістовних модулів. Тематичний план навчальної дисципліни складається з чотирьох модулів (табл. 2).

Таблиця 2

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на		
	лекції	семінарські заняття	самостійну роботу
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Основи економічної теорії			
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	2	1	3
Тема 2. Економічна система суспільства	2	1	3
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства	2	1	3
Тема 4. Теорія товару і грошей	2	1	3

1	2	3	4
Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	2	1	3
Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці	2	0,5	3
Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	1	0,5	3
Тема 8. Капітал сфери обігу	1	0,5	3
Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі	1	0,5	3
Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл	1	1	3
Разом годин за модулем	16	8	30
Змістовний модуль 2. Аналіз і структура складових економічної політики держави			
Тема 11. Держава та її економічні функції	2	1	3
Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	2	1	3
Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем	2	1	3
Тема 14. Предмет, метод та функції макроекономіки	2	1	3
Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	2	1	3
Тема 16. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	2	0,5	3
Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції	1	0,5	3
Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги	1	0,5	3
Тема 19. Рівновага національного ринку у моделі IS-IM	1	0,5	3
Тема 20. Фіскальна політика держави	1	1	3
Разом годин за модулем	16	8	30
Змістовний модуль 3. Інструментарій управління економікою			
Тема 21. Монетарна політика	2	1	3
Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання	2	1	3
Тема 23. Інфляція та антиінфляційна політика	2	1	3

1	2	3	4
Тема 24. Безробіття та політика зайнятості	2	1	3
Тема 25. Макроекономічна політика у відкритій економіці	2	1	3
Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір	2	0,5	3
Тема 27. Аналіз поведінки споживача	1	0,5	3
Тема 28. Попит та пропозиція	1	0,5	3
Тема 29. Теорія еластичності	1	0,5	3
Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	1	1	3
Разом годин за модулем	16	8	30
Змістовний модуль 4. Теорія ринкових структур			
Тема 31. Витрати виробництва	2	1	3
Тема 32. Ринок досконалої конкуренції	2	1	3
Тема 33. Монопольний ринок	2	1	3
Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції	2	1	3
Тема 35. Олігополістична структура ринку	2	1	3
Тема 36. Похідний попит	2	0,5	3
Тема 37. Ринок праці	1	0,5	3
Тема 38. Ринок капіталу	1	1	2
Тема 39. Економічна ефективність та добробут	2	1	2
Тема 40. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	2	1	2
Разом годин за модулем	18	9	27
Всього годин	66	33	117

3. Зміст навчальної дисципліни за темами

Змістовний модуль 1. Основи економічної теорії

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії

1.1. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями, школи і

течії економічної теорії. Оновлення і розвиток економічної теорії в сучасних умовах. Розвиток економічної думки в Україні.

1.2. Предмет економічної теорії. Складові частини сучасної економічної теорії, позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства.

1.3. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Метод наукової абстракції. Єдність історичного і логічного. Статистичний аналіз. Експеримент.

1.4. Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі економічних наук.

1.5. Взаємозв'язок економічної теорії та економічної політики. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики. Взаємозв'язок емпіричного та теоретичного в економічній теорії.

Тема 2. Економічна система суспільства

2.1. Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ. Економічні блага.

2.2. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Види економічних інтересів, їх взаємодія. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

2.3. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Економічна система та її матеріальна основа. Суспільний поділ праці. Структура продуктивних сил. Технологічний спосіб виробництва. Суспільний спосіб виробництва. Класифікація економічних систем. Формаційний та цивілізаційний підходи в економічному дослідженні.

2.4. Власність як економічна категорія. Власність у системі виробничих відносин. Власність як економічна категорія. Типи, форми і види власності. Суб'єкти та об'єкти. Акціонерний капітал і акціонерні товариства. Трансформація форм власності в Україні. Розвиток дер-

жавної власності і сучасні проблеми її приватизації. Особливості роздержавлення в Україні.

Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства

3.1. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Суспільне виробництво: його основні фактори та фази. Економічні потреби. Економічні інтереси. Економічний закон зростання потреб. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

3.2. Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей.

3.3. Економічний вибір. Крива виробничих можливостей. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

3.4. Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Умови виникнення, суть і форми товарного виробництва. Загальні основи й суперечності товарного виробництва. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності. Товарне виробництво як основа ринкової економіки та його роль в економічному розвитку суспільства.

Тема 4. Теорія товару і грошей

4.1. Товар і його властивості. Товар та його властивості. Двоїстий характер праці, втіленої в товарі. Вартість. Мінова вартість. Споживча вартість та її показники. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Сутність закону вартості. Особливості дії закону вартості в сучасних умовах. Особливості сучасного товарного виробництва України. Шляхи підвищення виробництва додаткової вартості.

4.2. Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей. Виникнення і розвиток грошових відносин. Функції грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Поняття грошової системи, її елементи і типи та методи стабілізації. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці.

4.3. Інфляція: сутність, причини, види. Закони грошового обігу (К. Маркса і І. Фішера). Темпи інфляції. Види інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції.

Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи

5.1. Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Ринок як економічна категорія. Класифікація ринків. Функції ринку. Умови формування і розвитку. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови їх формування в Україні. Сутність та види інфраструктури ринку. Торгові дома, торгові палати, холдингові компанії. Банки, їх функції та види. Товарно-сировинна біржа, фондова біржа. Посередництво на біржах, через систему торговельних домів. Небіржове посередництво. Соціальні інститути та управлінська освіта. Кредитно-фінансова інфраструктура. Комунікаційна інфраструктура. Податкова та митна інфраструктура.

5.2. Ринок послуг як складова інфраструктури ринку. Структура невиробничої сфери. Поняття "послуги". Основні класифікації послуг. Специфічні ознаки послуги. Класифікаційні групи послуг. Ринок послуг у структурі світового господарства. Особливості сфери послуг на сучасному етапі економічного розвитку. Відмінність туристичного ринку від інших ринків товарів і послуг. Особливості туристичного ринку. Обіг грошей, інформації та маркетингова діяльність суб'єктів туристичного ринку.

5.3. Сутність попиту і фактори, що його визначають. Закон попиту. Винятки дії закону попиту. Крива попиту. Зв'язок між попитом і ціною. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів.

5.4. Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Зв'язок між пропозицією і ціною. Нецінові фактори зміни пропозиції. Зміщення кривої пропозиції під впливом дії нецінових факторів. Особливості формування і зміни кривих пропозицій в перехідних економічних системах.

5.5. Ринкова рівновага. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги. Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення за Маршалом. Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці.

Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці

6.1. Підприємство як суб'єкт економічної системи. Поняття про підприємництво, його функції і основні принципи. Організаційно-правові форми підприємств. Соціально-економічна характеристика підприємств. Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів та шляхи її подолання. Продукція підприємств та її економічні форми.

6.2. Сутність підприємництва та умови його існування. Поняття підприємницької діяльності та його функції. Принципи і умови підприємництва. Чинники підприємницької діяльності. Значення прибутку в розвитку підприємництва. Організаційно-правові форми підприємництва в ринковій економіці. Особливості підприємництва в Україні.

6.3. Особливості підприємницької діяльності у галузі туризму. Правові основи організації туристичного бізнесу в Україні. Ресурсне забезпечення туристичної діяльності. Туристичне підприємство як суб'єкт господарювання. Сутність та основні риси туристичних підприємств. Характеристика комерційних та некомерційних туристичних підприємств. Сільський зелений туризм в Україні.

Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг

7.1. Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст і структура. Роль капіталу у ринковій економіці. Капітал як фактор виробництва. Класифікація капіталу промислового підприємства. Форми капіталу (промисловий, торговий, банківський). Основний та оборотний капітал, його структура. Кругообіг капіталу.

7.2. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Кругообіг та обіг капіталу підприємства. Капітал основний та оборотний. Органічна будова капіталу. Концентрація та централізація капіталу. Кругообіг та обіг капіталу в умовах НТР. Чинники прискорення обігу капіталу в умовах сучасної НТР. Показники ефективності діяльності підприємства.

7.3. Фонди підприємства, ефективність їх використання. Показники ефективності використання основного та обігового капіталу. Рентабельність. Сутність і роль доходу підприємств туристичного бізнесу.

7.4. Сутність та структура основних і оборотних фондів туристичних підприємств. Аналіз використання основних фондів.

Використання лізингу у сфері туризму. Нематеріальні активи туристичних підприємств.

Тема 8. Капітал сфери обігу

8.1. Сутність, функції та місце сфери обігу у ринковій економіці. Виникнення сфери товарного обігу в процесі еволюції товарно-грошових відносин. Торгівля та її види. Сучасні форми торговельного підприємництва. Торговий капітал і торговий прибуток. Товарна біржа. Торгові будинки. Інтернет-торгівля у сфері ринкової інфраструктури. Торговельний прибуток і його норма.

8.2. Позичковий капітал як відокремлена частина грошових функціональних форм промислового і торговельного капіталу. Сутність позичкового капіталу як основи кредитних відносин. Позичковий процент і його джерела. Норма позичкового проценту та його динаміка. Роль процентної ставки. Необхідність, сутність, функції та форми кредиту. Форми кредиту. Роль і функції кредиту в сучасній ринковій економіці.

8.3. Банківська система як інфраструктурний елемент сучасної ринкової економіки. Банки, їх види та функції. Позабанківські кредитні заклади. Акціонерно-корпоративний капітал. Цінні папери акціонерних товариств. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання та ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі

9.1. Аграрна сфера виробництва та її особливості. Аграрні відносини, їх специфіка і місце в економічній системі. Форми власності на землю. Роль держави в регулюванні аграрних відносин в Україні.

9.2. Сутність земельної ренти, її види та механізм створення. Рентні відносини. Рента та орендна плата. Розподіл і використання рентного доходу. Види земельної ренти: диференціальна, монопольна, абсолютна. Попит і пропозиція на землю. Ціна землі.

9.3. Агропромислова інтеграція і агропромисловий комплекс. Агропромисловий комплекс, його функції і структура. Механізм реалізації аграрних відносин у сучасних умовах. Поєднання дрібного виробництва з великим у різних економічних системах. Аграрні відносини в сучасній Україні. Проблеми інтенсифікації сільського господарства в Україні.

Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл

10.1. Доходи, їх види та джерела формування. Сутність та механізм розподілу доходів, функціональний та персональний розподіл доходів. Основні види доходів. Грошові і натуральні доходи. Форми розподілу доходів за трудові результати та економічну діяльність.

10.2. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати. Джерела формування доходів населення. Заробітна плата як ціна товару "робоча сила". Процес створення вартості і нової споживчої вартості. Теорії заробітної плати. Номінальна та реальна заробітна плата та їх співвідношення. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи. Сімейні доходи, їх структура та використання.

10.3. Диференціація доходів та її межі. Причини нерівності доходів. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині.

10.4. Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність, причини бідності. Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Державне регулювання розподілу доходів. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до ринкової економіки. Сучасний стан соціального захисту в Україні: проблеми та перспективи розвитку.

Змістовний модуль 2. Аналіз і структура складових економічної політики держави.

Тема 11. Держава та її економічні функції

11.1. Держава як суб'єкт економічної системи. Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція: меркантилізм, класична школа, кейнсіанство, монетаризм, теорія економіки пропозиції, теорія раціональних очікувань. Роль держави в економіці. Сутність та основний зміст державного регулювання економіки. Державне регулювання як складова частина державного управління. Цілі державного регулювання економіки. Державна політика у сфері туризму.

11.2. Сутність і структура фінансової системи. Фінансова система. Державний бюджет. Місцеві бюджети. Формування доходів і витрат державних та місцевих бюджетів.

11.3. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави. Поняття податків. Класифікація податків. Функції податків: фіскальна, регулююча, стимулююча. Елементи системи оподаткування. Крива Лаффера.

Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

12.1. Сутність та етапи становлення світового господарства.

Основні риси та тенденції розвитку світового господарства. Основні форми світогосподарських зв'язків. Інтернаціоналізація господарського життя. Інтеграційні процеси на сучасному етапі. Економічна взаємодія національних економік на світовому рівні. Суб'єкти світового господарства. Основні фактори, що спонукають країни до економічної взаємодії. Міжнародна торгівля. Інтернаціоналізація світового господарства. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

12.2. Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Всесвітній ринок товарів та послуг. Структура світового ринку. Основні тенденції розвитку світового ринку. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку. Міжнародні торговельні організації. Світова торгівля та її структура.

12.3. Міжнародний рух капіталів. Причини, форми вивозу капіталу. Особливості вивозу капіталу на нинішньому етапі розвитку світового господарства. Наслідки вивозу капіталу. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

12.4. Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції робочої сили. Утворення міжнародного ринку робочої сили. Вплив міграції робочої сили на країни, що ввозять і вивозять робочу силу.

12.5. Міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародний валютний фонд. Європейський банк реконструкції та розвитку. Міжнародні валютно-фінансові відносини.

12.6. Валютний ринок та його основні економічні суб'єкти. Зміст і структура світової валютної системи: системи золотого, золото-

валютного (доларового) та паперово-валютного стандартів. Бреттон-Вудська валютна система та основні принципи її функціонування. Ямайська валютна система. Європейська валютна система. Демонетизація золота. Котирування валют. Валютні операції. Біржова торгівля валютою. Валютне регулювання.

Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем

13.1. Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми і шляхи їх розв'язання людством.

13.2. Сучасні глобальні проблеми. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зuboжіння, голоду і хвороб у світі. Проблеми роззброєння та мирного використання атому.

13.3. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства. Глобалізація, її сутність та види. Історичні коріння глобалізації: інтернаціоналізація як стимул економічного прогресу. Вплив глобалізації на соціально-економічні процеси в Україні. Тенденції інтеграції економіки України у світову економіку, проблеми подолання технологічного розвитку, відновлення культурного і наукового потенціалу, інвестицій і структурної перебудови національної економіки.

Тема 14. Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки

14.1. Предмет, суб'єкти та об'єкт макроекономіки. Макроекономіка як складова частина економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Цілі та інструменти макроекономічної політики. Основні макроекономічні проблеми і суперечності. Місце макроекономіки в системі економічних наук.

14.2. Основні проблеми і основні поняття та показники макроекономіки, їх взаємозв'язок. Агреговані макроекономічні показники і функціональні взаємозв'язки між ними. Роль держави у вирішенні основних макроекономічних проблем. Макроекономічна політика та її види. Фіскальна, монетарна, зовнішньоекономічна та соціальна політики. Результативність політики, її залежність від політичних факторів.

14.3. Методи макроекономічних досліджень та функції макро-економіки. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Методи й принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні й динамічні моделі. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз. Макроекономічне прогнозування. Функції макроекономіки.

14.4. Становлення та розвиток макроекономіки. Етапи розвитку макроекономіки. Основні макроекономічні школи: меркантилізм, фізіократи, класична школа, марксизм, кейнсіанство, монетаризм, теорія раціональних очікувань, економіка пропозиції, інституціоналізм.

Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

15.1. Система національних рахунків. Національні рахунки як фактологічна база макроекономіки. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків (СНР). Основні категорії СНР: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Відмінність СНР від балансу народного господарства.

15.2. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий національний продукт (ВНП). Методи обчислення ВВП. Тіньова економіка. Поняття ВВП. ВВП та ВНП, їх співвідношення. Вимірювання ВВП та проблеми, що пов'язані з ним. Методи обчислення ВВП: виробничий, розподільчий (за доходами) та метод кінцевого використання (за витратами). Тіньова економіка. Співвідношення між потенційним і фактичним ВВП. Роль цінового фактора у вимірюванні ВВП. Номінальний і реальний ВВП. Показники рівня цін. Індокси цін. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Індекс цін виробника. Дефлятор ВВП. Відмінність між ІСЦ та дефлятором ВВП. Зведення номінального ВВП до реального ВВП. Інфлювання і дефлювання.

15.3. Макроекономічні показники суспільного добробуту: чистий економічний добробут, індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, рівень глобалізації та зв'язок між ними. Національне багатство. Структура національного багатства, елементи національного багатства. Матеріальні і нематеріальні результати.

Тема 16. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції

16.1. Сутність сукупного попиту та основні фактори, що впливають на динаміку сукупного попиту. Сукупний попит, його відмінність від індивідуального попиту. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна відсоткової ставки, ефект багатства, обсяг та структура імпорту. Крива сукупного попиту. Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати.

16.2. Сукупна пропозиція та її динаміка. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: цінові фактори – зміна відсоткової ставки, зміна рівня цін; нецінові фактори – зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.

16.3. Модель "сукупний попит – сукупна пропозиція" як базова модель економічної рівноваги. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Варіанти макроекономічної рівноваги. Ефект храповика. Довгострокова й короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD-AS. Парадокс ощадливості.

Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції

17.1. Споживання і заощадження. Функція споживання. Споживання як функція доходу кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання й заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання і чинники, які на нього впливають. Графік функції споживання. Графік функції заощадження. Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепції споживання. Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощадником. Ліквідність активу. Активи вищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Парадокс заощаджень. Споживання туристичних послуг в Україні.

17.2. Інвестиції та фактори інвестування. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій в економіці. Нестабільність інвестицій. Базова теорія автономних інвестицій в основний капітал. Теорія індукованих інвестицій. Відсоткова ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна й реальна процентна ставка. Відсоткова ставка і чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції.

17.3. Визначення прибутковості інвестиційних проектів. Методи визначення прибутковості інвестиційних проектів: бухгалтерський та дисконтованої вартості. Внутрішня норма доходу.

17.4. Моделі мультиплікатора і акселератора. Поняття мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект. Значення мультиплікатора. Модель акселератора. Модель взаємодії мультиплікатора-акселератора.

Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги

18.1. Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення. Рівновага ринкової економіки. Передумови й еволюція розвитку класичної моделі макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги.

18.2. Ринок ресурсів. Ринок праці: умови рівноваги ринку праці за класичною моделлю, взаємозв'язок графіка рівноваги ринку праці з виробничою функцією. Ринок грошей: графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю. Ринок товарів: умови та графік рівноваги ринку товарів за класичною моделлю. Ринок заощаджень: вплив відсоткової ставки на ринок заощаджень, графік рівноваги ринку заощаджень.

18.3. Загальна рівновага класичної макромоделі. Система взаємопов'язаних графіків. Аналіз ринкової рівноваги на прикладі ринку туристичних послуг.

Тема 19. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM

19.1. Сукупні видатки. Заплановані видатки, фактичні видатки. Графік "кейнсіанський хрест", становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним. Інфляційний та дефляційний (рецесійний) розриви. Модель "вилучення-ін'єкції". Мультиплікатор видатків. Графік Хікса – Хансена для ринку товарів та платних послуг.

19.2. Ринок грошей та цінних паперів. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Мотиви попиту на гроші: операційний, спекулятивний, обачливості. Ліквідна пастка. Інвестиційна пастка. Умови рівноваги на ринку грошей та цінних паперів. Графік Хікса – Хансена для ринку грошей та цінних товарів – крива LM. Фактори, які впливають на переміщення кривої LM.

19.3. Ринок робочої сили. Пропозиція робочої сили. Попит на робочу силу. Умови рівноваги на ринку робочої сили.

Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів. Модель IS-LM як аналітичний засіб макроекономічної політики. Аналіз руху по кривих та переміщення кривих в моделі IS-LM. Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної й фіскальної політики. Застосування моделі IS-LM для аналізу економіки України.

Тема 20. Фіскальна політика держави

20.1. Сутність, цілі, інструменти і види фіскальної політики.

Податкова система – основа фінансів: її функції, елементи, шляхи вдосконалення. Податкові надходження як основне джерело доходів держави. Прямі й непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування. Крива Лаффера. Види фіскальної політики: дискреційна та недискреційна. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й протиріччя. Вплив системи оподаткування на діяльність туристичних підприємств.

20.2. Державні видатки та їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча й стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей "сукупний попит-сукупна пропозиція", "витрати-випуск", "AD-AS". Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

20.3. Податково-бюджетний механізм як основний засіб здійснення фіскальної політики. Концепції збалансування державного

бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань, на державний бюджет. Бюджетний дефіцит: причини виникнення й економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний та структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне й боргове фінансування бюджетного дефіциту.

20.4. Державний борг: причини, структура, наслідки. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Боргові свопи. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення.

Змістовний модуль 3. Інструментарій управління економікою

Тема 21. Монетарна політика

21.1. Механізм функціонування грошового ринку. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Поняття ліквідності. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші й фактори, що його визначають. Модель попиту на гроші Баумоля-Тобіна.

21.2. Банківська система. Види банків та їх функції. Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Роль банківської системи у пропонуванні грошей. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

21.3. Грошово-кредитне регулювання економіки. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика "дорогих" та "дешевих" грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Заходи щодо стабілізації монетарної системи в трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання

22.1. Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклів. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні.

Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні.

22.2. Економічна динаміка. Сутність економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Фактори, які стримують економічне зростання. Інвестиції як ключова ланка економічного зростання. Економічне зростання на основі моделі AS-AD і кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Харода-Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу. Стаціонарний стан. "Золоте" правило нагромадження капіталу. Теорії розвитку: порівняльний аналіз.

22.3. Економічне зростання та економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання в Україні.

Тема 23. Безробіття та політика зайнятості

23.1. Зайнятість і безробіття. Соціально-економічний зміст зайнятості і безробіття. Зайнятість і відтворення в перехідній економіці. Класифікація населення за системою МОП. Попит і пропонування на ринку праці. Рівноважне безробіття. Види, показники та наслідки безробіття.

23.2. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій. Класична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Теорія гнучкого ринку праці. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена.

23.4. Державне регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги й ефективність. Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Причини безробіття серед молоді. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні. Зайнятість населення у сфері туризму: досвід зарубіжних країн і уроки для України.

Тема 24. Інфляція та антиінфляційна політика

24.1. Інфляція: сутність, причини, основні види. Поняття інфляції. Кейнсіанська та монетарна концепції щодо причин інфляції.

Темп інфляції та методи його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів. Очікувана та неочікувана інфляція за теоріями адаптивних та раціональних очікувань. Види інфляції за джерелами виникнення: інфляція попиту, інфляція витрат та їх графічна інтерпретація. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції.

24.2. Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса у коротко- та довгостроковому періоді. Стагфляція.

24.3. Особливості антиінфляційного регулювання в трансформаційних економіках. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки й засоби стримування. Інфляція доходів населення й антиінфляційні заходи.

Тема 25. Макроекономічна політика у відкритій економіці

25.1. Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага.

25.2. Платіжний баланс: його сутність та основні складові. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та їх взаємозв'язок. Платіжний баланс України. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс. Види валютних курсів. Попит та пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська і Ямайська. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом.

25.3. Валютний ринок і валютний курс. Валюта та її види. Форми котирування валютного курсу. Види валютного курсу залежно від режиму його формування. Двосторонній та багатосторонній валютні курси. Номінальний та реальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Попит і пропозиція як чинники валютного курсу. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Валютні системи в розвитку. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська і Ямайська.

25.4. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Економічна рівновага в умовах відкритої економіки. Чистий експорт як компонент сукупних витрат. Гранична схильність до імпорту. Вплив чистого експорту на ВВП. Мультиплікатор витрат у відкритій економіці.

Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір

26.1. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення.

Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Уподобання споживача.

26.2. Криві байдужості: сутність, особливості побудови та взаємозв'язок із корисністю товару. Побудова кривих байдужості. Карта кривих байдужості. Властивості кривих байдужості. Окремі випадки кривих байдужості. Поняття взаємозамінних благ, взаємодоповнюючих благ, нейтральних благ, благ із від'ємною корисністю. Види поверхонь байдужості для перерахованих вище благ (пара взаємозамінних благ, пара взаємодоповнюючих благ, пара "нейтральне благо – благо з додатною корисністю").

26.3. Гранична норма заміщення: сутність і методика обчислення. Бюджетне обмеження споживача. Зміна бюджетної лінії. Поняття нахилу бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача, системи оподаткування, субсидій, квот тощо на положення бюджетної лінії. Зміна цін та її вплив на бюджет споживача.

26.4. Рівновага споживача. Економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація рівноваги споживача. Вибір оптимального споживчого кошика. Методи знаходження точки рівноваги.

Тема 27. Аналіз поведінки споживача

27.1. Реакція споживача на зміну доходу. Крива "дохід-споживання". Функція попиту від доходу: крива Енгеля. Поняття нормальних благ та благ нижчої споживчої цінності. Функції Торнквіста.

27.2. Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива "ціна-споживання". Побудова кривої індивідуального попиту споживача. Поняття звичайних товарів і товарів Гіффена.

27.3. Ефект заміни та ефект доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності. Вплив ефектів за Слуцьким та за Хіксом. Рівняння Слуцького. Взаємодія ефектів заміни та доходу. Прийняття рішень у ситуаціях із ризиком. Невизначеність та економічний ризик. Умови схильності та несхильності споживача до ризику.

Тема 28. Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці

28.1. Попит та основні фактори, що впливають на динаміку попиту. Ринковий попит як сума індивідуальних попитів (означення, побудова графіків). Зміна попиту та зміна обсягу попиту, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз).

28.2. Пропозиція та основні фактори, що впливають на динаміку пропозиції. Ринкова пропозиція. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз). Взаємодія попиту та пропозиції.

28.3. Ринкова рівновага. Ринкова ціна та ціна рівноваги, обсяг рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель). Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу, взаємодія змін попиту та пропозиції. Виграш споживача та виробника. Практичне застосування аналізу рівноваги: встановлення мінімуму заробітної плати, межі цін, податки, квоти та тарифи, державний та приватний сектор.

Тема 29. Теорія еластичності

29.1. Еластичність попиту. Поняття "еластичності" для загального випадку. Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Основні властивості еластичності. Чинники цінової еластичності, особливості їх впливу. Еластичність попиту. Оцінка еластичності зростаючої та спадної функції.

29.2. Методики обчислення коефіцієнта еластичності попиту. Еластичність попиту за чинниками впливу: еластичність попиту за власною ціною блага, еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого блага та за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), еластичність попиту за доходом. Дуговий метод розрахунку еластичності. Зв'язок між еластичністю попиту за власною ціною блага та доходом виробника. Обчислення коефіцієнта еластичності для "нормальних" та "неякісних" товарів.

29.3. Еластичність пропозиції. Фактори впливу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва. Еластичність туристичного попиту і пропозиції.

Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства

30.1. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин: мотивація поведінки, економічна організація та основні види вибору. Фактори

виробництва та їх класифікація. Економічні періоди функціонування фірми та множина можливих комбінацій ресурсів. Миттєвий, коротко- та довгостроковий періоди функціонування підприємства. Мотивація поведінки фірми. Мотивація поведінки туристичного підприємства.

30.2. Виробнича функція з однією змінною. Закон спадної продуктивності змінного фактора виробництва. Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель технології, способи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Основні властивості виробничих функцій. Двофакторна виробнича функція. Сукупний, середній та граничний продукт у короткотерміновому періоді: визначення, графічний аналіз взаємного розміщення кривих. Закон спадної продуктивності факторів виробництва.

30.3. Виробнича функція з двома змінними. Ізокванти й ізокости. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Границі заміщення факторів.

30.4. Вибір комбінації факторів виробництва за критеріями мінімізації чи максимізації обсягу виробництва. Зміна технології, зміна масштабу у довготерміновому періоді. Постійний, спадний та зростаючий ефект від збільшення масштабу виробництва.

Змістовний модуль 4. Теорія ринкових структур

Тема 31. Витрати виробництва і прибуток

31.1. Поняття і види витрат. Концепції витрат виробництва. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні; внутрішні та зовнішні витрати. Трансакційні витрати. "Нормальний прибуток" як елемент витрат. Сутність витрат туристичних підприємств.

31.2. Витрати виробництва у короткотерміновому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Визначення, графічний аналіз особливостей взаємного розташування та закономірностей зміни кожного з видів витрат, точки мінімуму та їх взаємне розташування. Закон зростаючих граничних витрат.

31.3. Витрати виробництва у довготерміновому періоді. Криві довготермінових витрат та їх види. Рівновага виробника: вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Позитивний, нейтральний та негативний ефект масштабу.

Фактори, що визначають ефект масштабу. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми. Оптимальний розмір підприємства і структура галузей. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

31.4. Сутність і види прибутку. Сутність прибутку. Функції прибутку. Теорії прибутку. Основні напрями використання прибутку. Бухгалтерський і економічний прибуток. Правило мінімізації витрат при заданому обсязі виробництва. Правило максимізації прибутку. Загальний, середній і граничний дохід. Сутність і вимірювання прибутку туристичного підприємства. Показники підприємств туристичного бізнесу

Тема 32. Ринок досконалої конкуренції

32.1. Модель досконалої конкуренції та її характерні ознаки.

Умови виникнення досконалої конкуренції. Характерні риси ринку досконалої конкуренції. Переваги і недоліки ринку досконалої конкуренції. Досконало конкурентна фірма та умови її функціонування.

32.2. Рівновага конкурентної фірми у короткостроковому періоді. Типи поведінки фірми в умовах досконалої конкуренції: максимізація прибутку, мінімізація витрат, припинення виробництва (графічно). Ринковий попит та крива попиту на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми. Точки критичного обсягу виробництва.

32.3. Рівновага конкурентної фірми у довгостроковому періоді.

Умови довгострокової рівноваги. Крива довгострокових середніх витрат. Галузеві відмінності кривих середніх витрат у довгостроковому періоді. Максимізація прибутку в коротко- і довготерміновому періодах.

Тема 33. Монопольний ринок

33.1. Модель чистої монополії та її характерні ознаки.

Характерні ознаки недосконалої конкуренції. Визначення монополії. Природні, економічні, адміністративні та правові бар'єри монопольного ринку. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні. Двостороння монополія. Монопсонія. Диверсифікація виробництва. Монопольна влада. Джерела монопольної влади. Показники монопольної влади (індекс Лернера, індекс Херфіндаля-Хіршмана).

33.2. Особливості монопольного ціноутворення у коротко- та довгостроковому періодах. Монопольна ціна. Визначення монополістом ціни та обсягу виробництва (графічна, та алгебраїчна інтерпретація). Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція фірми-монополіста та особливості її формування. Цінова дискримінація. Демпінг. Рівновага фірми-монополіста у довготерміновому періоді. Економічні наслідки та соціальна ціна монополії.

33.3. Державне регулювання монопольної діяльності. Необхідність запобігання монополізму і проведення антимонопольної політики. Антимонопольна політика: основні принципи механізм дії. Методи антимонопольного регулювання: адміністративні та економічні. Особливості монопольної політики в Україні.

Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції

34.1. Модель ринку монополістичної конкуренції та її характерні ознаки. Умови виникнення монополістичної конкуренції. Ознаки монополістичної конкуренції. Механізм монополістичної конкуренції.

34.2. Ціноутворення і визначення обсягів виробництва в умовах монополістичної конкуренції у коротко- та довгостроковому періодах. Максимізація прибутку. Короткотермінова та довготермінова рівновага фірми (графічна інтерпретація).

34.3. Цінова політика фірми. Визначення ціни. Роль реклами у визначенні ціни. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив реклами на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами. Вплив реклами на ефективність туризму. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції.

Тема 35. Олігополістична структура ринку

35.1. Олігополія, її сутність та основні ознаки. Показники концентрації ринку. Причини олігополії. Різноманітність олігополістичних структур, загальна взаємозалежність і складність аналізу поведінки підприємства на ринку. Дуополія: сутність моделей Курно та Бертрана. Дилема ув'язненого. Олігополістичне ціноутворення.

35.2. Ціноутворення і визначення обсягів виробництва в умовах олігополії. Модель ламаної кривої попиту, таємна угода, лідерство в цінах, ціноутворення за принципом "витрати плюс". Нецінова конкуренція.

35.3. Олігополія та економічна ефективність. Науково-технічний прогрес за умов олігополії. Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

Тема 36. Похідний попит

36.1. Похідний попит: сутність і особливості ціноутворення. Попит на продукт та попит на фактори виробництва. Монопольна влада на ринках факторів виробництва. Взаємозв'язок ринку продукту та ринків факторів виробництва. Попит і пропозиція факторів виробництва. Обмеженість виробничих ресурсів. Види факторних доходів: заробітна плата, прибуток, відсоток, рента. Дисконтована вартість, критерій чистої дисконтованої вартості.

36.2. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит. Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту та на ринку факторів виробництва. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва. Похідний попит та принцип оплати факторів. Порівняння граничного доходу та граничних витрат товаровиробника при споживанні одного фактора виробництва.

Тема 37. Ринок праці

37.1. Особливості функціонування ринку праці. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Сутність заробітної плати. Ставка заробітної плати. Мінімальний рівень заробітної плати. Нижня межа ціни на робочу силу. Продуктивність праці і фактори, що на неї впливають. Ринок праці в Україні.

37.2. Попит і пропозиція на ринку праці. Обґрунтування рішення про найм. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю. Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Рівноважна ставка заробленої плати. Еластичність пропозиції праці для галузей із різною динамікою витрат на виробництво. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці.

37.3. Формування попиту на працю в умовах різних ринкових структур. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Форми монополій на ринку праці. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати.

Тема 38. Ринок капіталу

38.1. Капітал як фактор виробництва. Трактуювання категорії "капітал". Капітал як ресурс тривалого використання. Класифікація капіталу. Попит та пропозиція капіталу. Поняття вибору у часі. Відмінності капіталу як запасу і як інвестицій. Амортизація капіталу. Норма амортизації. Споживання та інвестиції. Уподобання у часі. Побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішніми та майбутніми періодами. Оптимальний вибір.

38.2. Попит та пропозиція капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Поняття дисконтованої величини. Види відсоткових ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

38.3. Ринок землі. Природна обмеженість землі. Нееластичність пропозиції землі. Особливості попиту на землю. Сільськогосподарський і несільськогосподарський попит на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Тема 39. Економічна ефективність та добробут

39.1. Аналіз ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса. Рівновага в економіці обміну. Поняття загальної рівноваги за Парето.

39.2. Ефективність та економіка добробуту. Ефективний стан економіки за Парето. Теореми суспільного добробуту. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту: ефективність та справедливість.

39.3. Критерії оцінки добробуту. Утилітаристський критерій, критерій Роулза, критерій Хікса.

Тема 40. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага

40.1. Зовнішні ефекти, їх економічний зміст. Поняття про зовнішні ефекти. Позитивні зовнішні ефекти, їх сутність, вплив на обсяг та ціну рівноваги; заходи щодо корегування (графічна інтерпретація). Негативні зовнішні ефекти, їх сутність, вплив на обсяг та ціну рівноваги; заходи щодо керування (графічна інтерпретація). Суспільні та приватні витрати (вигоди). Корируючі податки та субсидії. Теорема Коуза – Стіглера.

40.2. Суспільні блага і суспільний вибір. Сутність соціального вибору, умови соціального вибору. Суспільний добробут. Функція суспільного добробуту.

40.3. Економічна роль держави у ринковій економіці. Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Теорія суспільного вибору: способи прийняття рішень та проблема ефективності.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Основи економічної теорії

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії

1.1. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки.

1.2. Предмет економічної теорії.

1.3. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів.

1.4. Економічні закони, принципи і категорії.

1.5. Економічна теорія та економічна політика.

Література: [2; 5; 6; 30; 53; 75; 83].

Тема 2. Економічна система суспільства

2.1. Економічні потреби суспільства, їх сутність та структура.

2.2. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація.

2.3. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи.

2.4. Власність як економічна категорія.

Література: [2; 5; 6; 30; 46; 53; 62; 76; 77].

Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства

3.1. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку.

3.2. Ресурси виробництва та їх види.

3.3. Економічний вибір.

3.4. Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне.

Література: [2; 6; 20; 30; 70; 73; 79; 81].

Тема 4. Теорія товару і грошей

4.1. Товар і його властивості.

4.2. Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей.

4.3. Інфляція: сутність, причини, види.

Література: [6; 20; 44; 47; 52; 53; 63; 70; 77; 84; 86].

Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та основні її елементи

5.1. Теоретичні засади становлення ринкових відносин.

5.2. Ринок послуг як складова інфраструктури ринку.

5.3. Сутність попиту і фактори, що його визначають. Характеристика туристичного попиту.

5.4. Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають.

5.5. Ринкова рівновага.

Література: [5; 6; 20; 46; 52; 60; 63; 70].

Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці

6.1. Підприємство як суб'єкт економічної системи.

6.2. Сутність та особливості підприємницької діяльності в туризмі.

6.3. Сутність підприємництва та умови його існування.

Література: [2; 6; 19; 20; 21; 46; 61; 70].

Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг

7.1. Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст і структура.

7.2. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу.

7.3. Фонди підприємства і ефективність їх використання.

7.4. Сутність та структура основних і оборотних фондів туристичних підприємств.

Література: [2; 6; 30; 68; 69; 86].

Тема 8. Капітал сфери обігу

8.1. Сутність, функції та місце сфери обігу у ринковій економіці.

8.2. Позичковий капітал як відокремлена частина грошових функціональних форм промислового і торговельного капіталу.

8.3. Банківська система як інфраструктурний елемент сучасної ринкової економіки.

Література: [6; 12; 46; 50; 65; 70].

Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі

9.1. Аграрна сфера виробництва та її особливості.

9.2. Сутність земельної ренти, її види та механізм створення.

9.3. Агропромислова інтеграція і агропромисловий комплекс.

Література: [2; 20; 30; 47; 60; 74].

Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл

- 10.1. Доходи, їх види та джерела формування.
- 10.2. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати.
- 10.3. Диференціація доходів та її межі.
- 10.4. Соціальні аспекти економічних відносин.

Література: [6; 9; 46; 47; 50; 57; 74; 79].

Змістовний модуль 2. Аналіз і структура складових економічної політики держави

Тема 11. Держава та її економічні функції

- 11.1. Держава як суб'єкт економічної системи.
- 11.2. Сутність і структура фінансової системи.
- 11.3. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави.

Література: [7; 24; 42; 43; 59; 66; 72].

Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

- 12.1. Сутність та етапи становлення світового господарства.
- 12.2. Міжнародна торгівля та її економічні засади.
- 12.3. Міжнародний рух капіталів.
- 12.4. Міжнародна міграція робочої сили.
- 12.5. Міжнародні валютно-фінансові організації.
- 12.6. Валютний ринок та його основні економічні суб'єкти.

Література: [20; 30; 44; 60].

Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем

- 13.1. Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем.
- 13.2. Сучасні глобальні проблеми.
- 13.3. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Література: [2; 47; 50; 58; 70].

Тема 14. Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки

- 14.1. Предмет, суб'єкти та об'єкт макроекономіки.
- 14.2. Основні проблеми і основні поняття та показники макроекономіки, їх взаємозв'язок.
- 14.3. Методи макроекономічних досліджень та функції макроекономіки.
- 14.4. Становлення та розвиток макроекономіки.

Література: [1; 2; 24; 35; 42; 57; 72].

Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

15.1. Система національних рахунків.

15.2. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий національний продукт (ВНП). Методи обчислення ВВП. Тіньова економіка.

15.3. Макроекономічні показники на чистій основі.

Література: [1; 2; 20; 35; 42; 56; 79].

Тема 16. Сукупний попит та сукупна пропозиція

16.1. Сутність сукупного попиту та основні фактори, що впливають на динаміку сукупного попиту.

16.2. Сукупна пропозиція та її динаміка.

16.3. Модель "сукупний попит – сукупна пропозиція" як базова модель економічної рівноваги.

Література: [9; 21; 35; 42; 53].

Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції

17.1. Споживання і заощадження.

17.2. Інвестиції та фактори інвестування.

17.3. Визначення прибутковості інвестиційних проектів.

17.4. Моделі мультиплікатора й акселератора.

Література: [1; 2; 27; 35; 70; 82].

Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги

18.1. Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення.

18.2. Ринок ресурсів.

18.3. Загальна рівновага класичної макромоделі.

Література: [2; 18; 35; 42; 57].

Тема 19. Макроекономічна рівновага у моделі IS-IM

19.1. Сукупні видатки.

19.2. Ринок грошей та цінних паперів.

19.3. Ринок робочої сили.

19.4. Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів.

Література: [1; 7; 27; 35; 42; 71].

Тема 20. Фіскальна політика держави

20.1. Сутність, цілі, інструменти і види фіскальної політики.

20.2. Державні видатки і їх структура.

20.3. Податково-бюджетний механізм як основний засіб здійснення фінансової політики.

20.4. Державний борг: причини, структура, наслідки.

Література: [2; 7; 18; 21; 35; 42; 59; 79].

Змістовний модуль 3. Інструментарій управління економікою

Тема 21. Монетарна політика

21.1. Механізм функціонування грошового ринку.

21.2. Банківська система. Види банків та їх функції.

21.3. Грошово-кредитне регулювання економіки.

Література: [2; 18; 21; 42; 57; 70].

Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання

22.1. Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку.

22.2. Економічна динаміка.

22.3. Економічне зростання та економічний розвиток.

Література: [9; 35; 42; 56; 78; 79].

Тема 23. Безробіття та політика зайнятості

23.1. Зайнятість і безробіття.

23.2. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій.

23.4. Державне регулювання зайнятості.

Література: [1; 6; 21; 27; 35; 42; 57; 72].

Тема 24. Інфляція та антиінфляційна політика

24.1. Інфляція: сутність, причини, основні види.

24.2. Взаємозв'язок безробіття та інфляції.

24.3. Особливості антиінфляційного регулювання в трансформаційних економіках.

Література: [1; 20; 21; 35; 42; 53; 70].

Тема 25. Макроекономічна політика у відкритій економіці

25.1. Механізм зовнішньоекономічної політики.

25.2. Платіжний баланс: його сутність та основні складові.

25.3. Валютний ринок і валютний курс.

25.4. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Література: [35; 42; 56; 62].

Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір

26.1. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення.

26.2. Криві байдужості: сутність, особливості побудови та взаємозв'язок із корисністю товару.

26.3. Гранична норма заміщення: сутність і методика обчислення.

26.4. Рівновага споживача.

Література: [1; 16; 17; 37; 52; 56].

Тема 27. Аналіз поведінки споживача

27.1. Реакція споживача на зміну доходу.

27.2. Реакція споживача на зміну цін товарів.

27.3. Ефект заміни та ефект доходу як основа побудови функції індивідуального попиту на благо в ординалістській теорії корисності.

Література: [16; 36; 37; 62; 70].

Тема 28. Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці

28.1. Попит та основні фактори, що впливають на динаміку попиту.

28.2. Пропозиція та основні фактори, що впливають на динаміку пропозиції.

28.3. Ринкова рівновага.

Література: [1; 6; 22; 27; 37; 60; 70].

Тема 29. Теорія еластичності

29.1. Еластичність попиту.

29.2. Методики обчислення коефіцієнта еластичності попиту.

29.3. Еластичність пропозиції.

Література: [1; 27; 28; 63; 77].

Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства

30.1. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин: мотивація поведінки, економічна організація та основні види вибору.

30.2. Виробнича функція з однією змінною. Закон спадної продуктивності змінного фактора виробництва.

30.3. Виробнича функція з двома змінними. Ізокванти та ізокости.

30.4. Вибір комбінації факторів виробництва за критеріями мінімізації чи максимізації обсягу виробництва.

Література: [7; 22; 28; 37; 63].

Змістовний модуль 4. Теорія ринкових структур

Тема 31. Витрати виробництва і прибуток

- 31.1. Поняття і види втрат.
- 31.2. Витрати виробництва у короткотерміновому періоді.
- 31.3. Витрати виробництва у довготерміновому періоді.
- 31.3. Сутність і види прибутку.

Література: [1; 6; 7; 9; 27; 28; 37; 63; 79].

Тема 32. Ринок досконалої конкуренції

- 32.1. Модель досконалої конкуренції та її характерні ознаки.
- 32.3. Рівновага конкурентної фірми у короткостроковому періоді.
- 32.3. Рівновага конкурентної фірми у довгостроковому періоді.

Література: [27; 32; 63; 79].

Тема 33. Монопольний ринок

- 33.1. Модель чистої монополії та її характерні ознаки.
- 33.2. Особливості монопольного ціноутворення у коротко- та довгостроковому періодах.
- 33.3. Державне регулювання монопольної діяльності.

Література: [16; 28; 32; 38; 63; 79].

Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції

- 34.1. Модель ринку монополістичної конкуренції та її характерні ознаки.
- 34.2. Ціноутворення і визначення обсягів виробництва в умовах монополістичної конкуренції у коротко- та довгостроковому періодах.
- 34.3. Цінова політика фірми.

Література: [1; 7; 27; 37; 63].

Тема 35. Олігополістична структура ринку

- 35.1. Олігополія, її сутність та основні ознаки.
- 35.2. Ціноутворення і визначення обсягів виробництва в умовах олігополії.
- 35.3. Олігополія та економічна ефективність.

Література: [1; 7; 27; 37; 62].

Тема 36. Похідний попит

- 36.1. Похідний попит: сутність і особливості ціноутворення.
- 36.2. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит.

Література: [1; 22; 32; 37; 62].

Тема 37. Ринок праці

37.1. Особливості функціонування ринку праці.

37.2. Попит і пропозиція на ринку праці.

37.3. Формування попиту на працю в умовах різних ринкових структур.

Література: [1; 9; 22; 32; 60].

Тема 38. Ринок капіталу

38.1. Капітал як фактор виробництва.

38.2. Попит та пропозиція капіталу.

38.3. Ринок землі.

Література: [1; 5; 28; 63; 79].

Тема 39. Економічна ефективність та добробут

39.1. Аналіз ринкової рівноваги.

39.2. Ефективність та економіка добробуту.

39.3. Критерії оцінки добробуту.

Література: [22; 63].

Тема 40. Роль держави в економічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага

40.1. Зовнішні ефекти, їх економічний зміст.

40.2. Громадські блага і громадський вибір.

40.3. Економічна роль держави у ринковій економіці.

Література: [22; 37; 38; 79].

5. Плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів.

На кожному семінарському занятті (табл. 3) викладач оцінює підготовлені студентами виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Перелік тем семінарських занять

Назва теми	Перелік опрацьованих питань	Питання для дискусії	Кількість годин	Літера-тура
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Основи економічної теорії				
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	1.1. Розвиток економічної думки й становлення науки "Політична економія". 1.2. Предмет і методи та функції політичної економії. 1.3. Економічні закони	1. Як різні економічні школи тлумачили предмет політекономії? 2. Назвіть методи політекономії, які найчастіше використовуються при вивченні економічних явищ. 3. Як впливають економічні закони на життя окремої людини і суспільства? Для чого потрібне їх вивчення?	1	[6; 9; 56]
Тема 2. Економічна система суспільства	2.1. Економічна система, класифікації економічних систем. Типи економічних систем. 2.2. Рушійні сили розвитку економічних систем. 2.3. Власність як економічна і юридична категорія. 2.4. Типи та форми власності. Організаційно-економічні форми реалізації власності в сучасних умовах	1. До якого типу належить економічна система України? 2. Розкрийте структуру продуктивних сил і виробничих відносин, охарактеризуйте діалектику їх розвитку. 3. Розкрийте сутність категорії "спосіб виробництва", яку структуру він має? Чим відрізняється від економічної формації? 4. Чи існує зв'язок між формами власності і типами економічних систем?	1	[7; 9; 19; 30; 63]

1	2	3	4	5
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства	3.1. Економічні ресурси і фактори виробництва. 3.2. Економічні потреби суспільства та корисність продукту. 3.3. Співвідношення потреб і економічних інтересів	1. Чи є гроші виробничим ресурсом? 2. На яких припущеннях будується крива виробничих можливостей? 3. Чому інтереси є рушійною силою розвитку суспільства?	1	[2; 6; 30; 63]
Тема 4. Теорія товару і грошей	4.1. Натуральна і товарна форма організації виробництва. Умови виникнення товарного виробництва та його види. 4.2. Товар і його властивості. Двоїстий характер праці. 4.3. Сутність, механізм та наслідки дії закону вартості	1. У чому полягає різниця між споживчою і міноюю вартістю товару? Як вони вимірюються? Який зв'язок існує між ними? 2. Чому праця має двоїстий характер? Чи є професії, коли праця має лише конкретний або лише абстрактний характер? 3. Чи може економіка назавжди уникнути інфляції? 4. Чому сучасні гроші загубили свою товарну сутність?	1	[7; 20; 30; 82]
Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	5.1. Ринок: сутність, види, функції. 5.2. Основи теорії попиту та пропозиції. Цінові та нецінові фактори попиту та пропозиції. 5.3. Еластичність попиту і пропозиції. 5.4. Конкуренція і моделі ринків. Монополія, сутність, види та форми	1. Яку цінову стратегію доцільно використати підприємцю, якщо він виробник товару еластичного попиту? 2. У чому полягає практичне значення теорії еластичності? 3. Яка точка зору на відновлення ціни є правильною: маржиналістська або трудової вартості?	1	[2; 6; 21; 46; 63; 82]

1	2	3	4	5
Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці	6.1. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки, його види та функції. 6.2. Форми і види підприємств	1. Проблеми здійснення підприємницької діяльності в Україні. 2. У яких формах здійснюється підприємницька діяльність?	0,5	[6; 12; 63]
Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	7.1. Капітал як економічна категорія. 7.2. Кругообігу і обіг капіталу. Час обороту капіталу. 7.3. Основний та оборотний капітал. Амортизація. Моральне та фізичне зношування капіталу	1. Скільки кругообігів входить до одного обороту капіталу? 2. Чи може співпадати кругообіг та оборот капіталу? 3. Чи мають втрати підприємця від морального зношування основного капіталу форму грошових витрат?	0,5	[2; 6; 30; 63; 82]
Тема 8. Капітал сфери обігу	8.1. Позичковий капітал і відсоток. 8.2. Кредит та його форми. Банки, їх види, функції та операції. 8.3. Механізм формування банківського прибутку	1. Якщо у промисловості та торгівлі встановлюється середня норма прибутку, то куди би ви вклали весь капітал? Чому? 2. Де, в промисловості чи торгівлі підприємці отримують більший прибуток? 3. Чому норма банківського прибутку розраховується як відношення прибутку тільки до авансованого власного капіталу?	0,5	[6; 7; 20; 63]
Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі	9.1. Аграрні відносини та їх структура. Особливості відтворення у сільському господарстві. 9.2. Рентні відносини. Земельна рента та орендна плата. 9.3. Структура АПК	1. Чому для визначення ціни землі потрібно поділити ренту на величину позичкового відсотка? 2. Чи потрібна в Україні приватна власність на землю?	0,5	[5; 7; 30; 82]

1	2	3	4	5
Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл	10.1. Доходи, їх види та джерела формування. 10.2. Теорії заробітної плати. 10.3. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати	1. Рівень і якість життя в Україні. 2. Проблема бідності в Україні	1	[19; 47; 82]
Змістовний модуль 2. Аналіз і структура складових економічної політики держави.				
Тема 11. Держава та її економічні функції	11.1. Необхідність та основні причини втручання держави в економіку. 11.2. Теорії державного регулювання економіки. 11.3. Методи державного регулювання економіки	1. Чи може ринкова економіка саморегулюватися? 2. Які галузі української економіки, на Вашу думку, потребують державного регулювання, а які ні?	1	[6; 7; 35; 82]
Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	12.1. Світове господарство його становлення та розвиток. 12.2. Міжнародний розподіл праці 12.3. Інтернаціоналізація виробництва та господарських відносин. 12.4. Міжнародна економічна інтеграція	1. Які історичні етапи становлення та розвитку пройшло світове господарство? 2. Чим обумовлена інтернаціоналізація виробництва та в чому її сутність? 3. У чому сутність міжнародної економічної інтеграції та чим вона відрізняється від міжнародної інтернаціоналізації виробництва та господарювання? 4. Які ви знаєте форми міжнародної інтеграції? 5. На ваш погляд, що необхідно зробити, щоб посилити приток іноземного капіталу в Україну?	1	[6; 30; 77]

1	2	3	4	5
Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем	13.1. Глобалізація і глобальні проблеми, їх виникнення та загострення. Види глобальних проблем сучасності. 13.2. Необхідність кардинального поглиблення міжнародного співробітництва в вирішенні глобальних проблем	1. Як економічно підпитується посилення загрози ядерної війни? 2. У чому виражається мілітаризація економіки та яку шкоду вона завдає розвитку цивільної економіки? 3. Чому продовжується поглиблення екологічної кризи та ніхто за це не відповідає? 4. Чому продовжується поглиблення соціально-економічної нерівності між розвинутими країнами та всіма іншими країнами світу?	1	[6; 60; 63]
Тема 14. Предмет, метод та функції макроекономіки	14.1. Взаємозв'язок макроекономіки з іншими науками. 14.2. Методи дослідження макроекономіки	1. Роль макроекономіки у суспільному пізнанні та розвитку. 2. Важливість становлення системи ринкового господарства	1	[35; 42; 63]
Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	15.1. Система національних рахунків, методологічні принципи її побудови та основні категорії. 15.2. Методи та проблеми вимірювання ВВП. 15.3. Роль цінового індексу у вимірюванні ВВП. Номінальний та реальний ВВП	1. Теоретичне та практичне значення створення СНР в Україні. 2. Позитивні та негативні аспекти кожного методу обчислення ВВП. 3. Нові підходи до оцінки національного багатства на сучасному етапі розвитку суспільства	1	[35; 42; 81; 82]

1	2	3	4	5
Тема 16. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	16.1. Закон та модель сукупного попиту. Цінові та нецінові чинники сукупного попиту. 16.2. Закон та модель сукупної пропозиції. Нецінові чинники сукупної пропозиції. 16.3. Крива сукупної пропозиції у довго- та короткостроковому періодах	1. Механізм опосередкованого впливу ціни на сукупний попит. 2. Розбіжності кейнсіанської та класичної моделей сукупної пропозиції. 3. Відмінність та взаємозв'язок між загальною та частковою економічною рівновагою	0,5	[1; 7; 35; 42; 82]
Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції	17.1. Споживання як функція наявного доходу. Функція та графік споживання. 17.2. Заощадження. Функція та графік заощадження. Види та рівень заощаджень. 17.3. Інвестиції та їх роль. Інвестиційна функція. Мультиплікатор інвестицій. 17.4. Методи визначення прибутковості інвестиційних проектів	1. Аналіз гіпотези життєвого циклу. 2. Залежність між інвестиційними видатками та процентною ставкою. 3. Проблеми підвищення інвестиційної привабливості української економіки	0,5	[27; 35; 42; 63]
Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги	18.1. Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення. 18.2. Загальна рівновага класичної макромоделі	1. Яку роль відіграють незаплановані інвестиції в товарні запаси в умовах, коли фактичні сукупні витрати менші або більші ніж ВВП?	0,5	[24; 35; 82]
Тема 19. Рівновага національного ринку у моделі IS-IM	19.1. Ринок грошей та цінних паперів. 19.2. Ринок робочої сили. 19.3. Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів	1. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. 2. Загальна рівновага класичної макромоделі: система взаємопов'язаних графіків	0,5	[1; 42; 63; 79]

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5
Тема 20. Фіскальна політика держави	20.1. Податково-бюджетний механізм як основний засіб здійснення фіскальної політики. 20.2. Державний борг: причини, структура та наслідки	1. У чому полягає причина уповільненого створення вторинного ринку цінних паперів і що потрібно зробити для прискорення розвитку цього важливого сегмента фондового ринку? 2. Як можна збільшити надходження до державного бюджету, на вашу думку? 3. У чому сутність та недосконалість кривої Лафера? Чи існує можливість її практичного застосування?	1	[1; 7; 9; 18; 27; 35; 82]
Змістовний модуль 3. Інструментарій управління економікою				
Тема 21. Монетарна політика	21.1. Механізм функціонування грошового ринку. 21.2. Грошово-кредитне регулювання економіки	1. До чого призведе збільшення пропозиції грошей? Як це впливає на інвестиції та обсяг національного виробництва? 2. Проблеми розвитку банківської системи України. 3. Які основні проблеми сучасної монетарної політики в Україні? Назвіть можливі шляхи вирішення цих проблем.	1	[1; 7; 9; 18; 27; 35; 42; 82]
Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання	22.1. Економічне зростання та його чинники, типи та показники. 22.2. Теорії та моделі економічного зростання. 22.3. Циклічність – економічна закономірність розвитку економіки. 22.4. Особливості економічних циклів на сучасному етапі. Антициклічне регулювання економіки	1. Економічне зростання здійснюється на фазі пожвавлення чи піднесення? 2. В чому полягає різниця кризи 90-х років в Україні з економічними кризами взагалі? 3. Чи можна подолати економічні кризи надвиробництва?	1	[1; 2; 7; 8; 20; 35; 42; 63]

1	2	3	4	5
Тема 23. Інфляція та антиінфляційна політика	23.1. Темп інфляції, методи його обчислення. Причини інфляції. 23.2. Види інфляції за теоріями адаптивних та раціональних очікувань. 23.3. Інфляція попиту, інфляція витрат та їх графічна інтерпретація	1. Причини та наслідки інфляційних процесів в Україні. 2. Аналіз кейнсіанської та монетарної концепцій щодо причин інфляції	1	[1; 35; 42; 82]
Тема 24. Безробіття та політика зайнятості	24.1. Зайнятість: сутність та її форми 24.2. Безробіття та його форми. Причини та соціально-економічні наслідки безробіття. Природний рівень безробіття. Закон Оукена. 24.3. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні	1. Чи добре бути безробітним? 2. Чому офіційний рівень безробіття не співпадає з даними МОП? 3. Яку тенденцію (зменшення чи зростання) має природний рівень безробіття?	1	[1; 6; 7; 21; 27; 35; 42; 63]
Тема 25. Макроекономічна політика у відкритій економіці	25.1. Платіжний баланс: його сутність та основні складові. 25.2. Валютний ринок і валютний курс	1. Розкрийте умови вирівнювання платіжного балансу. 2. Надайте характеристику основним факторам, які впливають на валютний курс. 3. Які методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності необхідно використовувати для політики економічного стану в Україні?	1	[35; 42; 79]
Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір	26.1. Потреба і корисність. Сукупна та гранична корисність. 26.2. Закон спадної граничної корисності блага. Перший та другий закони Госсена. 26.3. Рівновага споживача з кардиналістських позицій. Правило максимізації корисності	1. Чому споживачі не завжди поведуться раціонально? 2. Як корисність блага пов'язана з його рідкістю? 3. За якої умови споживчий вибір вважається раціональним?	0,5	[22; 37; 79]

1	2	3	4	5
Тема 27. Аналіз поведінки споживача	<p>27.1. Криві байдужості, їх властивості, конфігурації. Бюджетна лінія: сутність, графічне та алгебраїчне зображення.</p> <p>27.2. Моделювання поведінки споживача. Графічний аналіз і побудова кривих "дохід-споживання" та "ціна-споживання".</p> <p>27.3. Ефект заміщення та доходу</p>	<p>1. Що відображає бюджетна лінія?</p> <p>2. Чи вважаєте ви правильним таке твердження: крива попиту показує загальну корисність для споживача за тієї чи іншої ціни?</p>	0,5	[22; 27; 37; 63; 82]
Тема 28. Попит та пропозиція	<p>28.1. Попит і закон попиту. Графік попиту. Цінові та нецінові детермінанти попиту.</p> <p>28.2. Пропозиція і закон пропозиції. Графік пропозиції. Цінові та нецінові детермінанти пропозиції.</p> <p>Взаємодія попиту і пропозиції</p>	<p>1. Як впливає інфляція на ринкову рівновагу?</p> <p>2. У чому полягає зміст стабільної рівноваги?</p>	0,5	[1; 6; 20; 82]
Тема 29. Теорія еластичності	<p>29.1. Еластичність попиту та пропозиції, їх види. Точковий та дуговий коефіцієнти еластичності.</p> <p>29.2. Практичне значення еластичності</p>	<p>1. Чому при нееластичному попиті виторг від продажу зростає при підвищенні ціни?</p> <p>2. Поясніть, чому наявність товарів-замінників впливає на еластичність попиту?</p> <p>3. Чи можуть якісні товари бути</p>	0,5	[1; 22; 27; 37; 38; 82]

		одночасно товарами Гіффена?		
Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	30.1. Виробнича функція з одним та двома змінними факторами. 30.2. Ізокванта. Ізокоста. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна інтерпретація	1. Як можливо за допомогою графічного зображення ізокванти визначити існує позитивний чи негативний ефект від масштабу?	1	[27; 32; 82]

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5
Змістовний модуль 4. Теорія ринкових структур				
Тема 31. Витрати виробництва	31.1. Витрати виробництва: сутність, структура, класифікація. 31.2. Витрати виробництва у короткостроковому періоді. 31.3. Витрати виробництва у довгостроковому періоді. 31.4. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства	1. Для чого обчислюються внутрішні витрати? У чому їх суть? 2. Як діє закон спадної віддачі? 3. Як може нормальний прибуток підприємця входити до його витрат? 4. Що повинен робити підприємець по-перше: виплатити зарплату робітникам чи взяти собі нормальний прибуток?	1	[1; 6; 7; 16; 27; 79; 82]
Тема 32. Ринок досконалої конкуренції	32.1. Графічне зображення попиту, граничного і сукупного доходу підприємства. 32.2. Максимізаційно-мінімізаційні цілі підприємства у короткостроковому періоді. 32.3. Визначення оптимальних обсягів випуску: два підходи. 32.4. Пропозиція фірм у довгостроковому періоді	1. Чи можливо, щоб в умовах досконалої конкуренції ціна товару перевищувала величину граничного доходу? 2. У якому випадку фірма, яка діє в умовах досконалої конкуренції, повинна припинити виробництво?	1	[1; 37; 63]
Тема 33. Монопольний ринок	33.1. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва у короткостроковому	1. Які ринкові структури найбільш характерні для сучасної	1	[1; 22; 28; 63; 82]

	<p>періоді. Максимізація прибутку.</p> <p>33.2. Економічні наслідки монополії. Цінова дискримінація: поняття, умови і види. Ефективність монополістичного ринку.</p> <p>33.3. Антимонопольне законодавство</p>	<p>ринкової економіки?</p> <p>2. Що спільного та які відмінності є між монополістичною конкуренцією й олігополією; олігополією і монополією?</p> <p>3. У яких випадках монополії використовують цінову дискримінацію?</p>		
--	--	---	--	--

Продовження табл. 3

49

1	2	3	4	5
Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції	<p>34.1. Сутність ринку монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція.</p> <p>34.2. Диференціація продукту та її види.</p> <p>34.3. Максимізація прибутку в умовах монополістичної конкуренції</p>	1. Чи може фірма при монополістичній конкуренції зазнавати збитків у короткостроковому періоді?	1	[7; 8; 9; 38; 63]
Тема 35. Олігополістична структура ринку	<p>35.1. Основні риси олігополії.</p> <p>35.2. Поведінка фірм – олігополістів: некооперативна і кооперативна.</p> <p>35.3. Відомі моделі і стратегії ціноутворення</p>	1. Практичне застосування моделей олігополістичного ціноутворення	1	[21; 28; 38; 82]
Тема 36. Похідний попит	<p>36.1. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва.</p> <p>36.2. Основне правило визначення попиту на ресурси виробництва.</p>	<p>1. Чи впливають ринки виробничих ресурсів на рішення питань про те, що, як і для кого виробляти?</p> <p>2. За яких умов фірма збільшує використання ресурсів виробництва?</p>	0.5	[32; 37; 82]

	36.3. Правило мінімальних витрат і максимізації прибутку. 36.4. Попит на ресурси в умовах досконалої і недосконалої конкуренції			
Тема 37. Ринок праці	37.1. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Фактори, що впливають на рівень заробітної плати на різних ринках праці. 37.2. Рівновага на ринку праці: двохсекторна модель	1. Графічне зображення попиту та пропозиції на ринку праці при встановленні державою мінімального рівня заробітної плати	0.5	[32; 38; 82]

Закінчення табл. 3

50

1	2	3	4	5
Тема 38. Ринок капіталу	38.1. Капітал як ресурс тривалого користування. Основні форми капіталу. Капітал, як фактор виробництва. 38.2. Поняття позичкового відсотка. Вплив ставки позичкового відсотка на короткострокові і довгострокові інвестиційні рішення	1. Що таке чиста дисконтована вартість? Яке практичне значення для підприємства вона має?	1	[32; 37; 82]
Тема 39. Економічна ефективність та добробут	39.1. Ефективність та економіка добробуту. 39.2. Критерії оцінки добробуту	1. Які причини обумовлюють необхідність перерозподілу доходів? 2. Критерії оцінки добробуту	1	[44; 63]
Тема 40. Держава в мікроекономічній	40.1. Зовнішні ефекти, їх економічний зміст.	1. Що становлять побічні ефекти при виробництві та споживанні товарів і	1	[35; 42; 77]

теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	40.2. Економічна роль держави у ринковій економіці	послуг? 2. Наведіть приклади суспільних та квазісуспільних благ		
--	--	--	--	--

6. Самостійна робота студентів

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, даними офіційної статистики.

Основні види самостійної роботи студента:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Вивчення основної та додаткової рекомендованої літератури.
3. Робота з законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами.
4. Вивчення основних термінів і понять за темами навчальної дисципліни.
5. Підготовка до семінарських занять.
6. Підготовка до проміжного модульного контролю.
7. Контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за запитаннями для самоконтролю.
8. Індивідуального захисту самостійних завдань (наприклад, есе).

Есе – це самостійна творча робота студента із запропонованих тем, яка виконується як домашня, позааудиторна робота. Мета написання есе – виявити вміння самостійно висловлювати думку, засновану на використаних джерел із певної тематики.

Есе припускає вираження автором своєї точки зору, особистої суб'єктивної оцінки предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу. Тому мають бути використані роботи не менш як трьох-чотирьох авторів. Причому студент має навести точки зору як "за", так і "проти".

Внутрішня структура есе може бути довільною, хоча ми рекомендуємо таку структуру:

чіткий виклад суті поставленої проблеми;

самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і аналітичного інструментарію, розглянутого в рамках навчальної дисципліни;

висновки, що узагальнюють авторську позицію з поставленої проблеми.

Оскільки есе – це мала форма письмової роботи, обов'язковим, але бажаним, є повторення висновків у кінці.

Якість будь-якого есе залежить від трьох взаємозалежних складових: вихідний матеріал, що буде використаний (конспекти прочитаної літератури, лекцій, запису результатів дискусій, власні міркування й накопичений досвід з даної проблеми); якість обробки наявного вихідного матеріалу (аргументація й доводи); аргументація (наскільки точно вона співвідноситься з піднятими в есе проблемами).

Рекомендований обсяг есе – 3 – 4 сторінки.

Есе подається викладачу ретельно відредагованим і чітко надрукованим (або написаним) на папері формату А4. Шрифт друку повинен бути чітким, рядок – чорного кольору середньої жирності. Технічні вимоги до оформлення есе за допомогою ПЕОМ: шрифт – Times New Roman; розмір шрифту – 14 кегель; інтервал між рядками – 1,5; абзац – 1,25 см, поля: праве, ліве, верхнє – 15 мм, нижнє – 20 мм.

Рисунки і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Цифровий матеріал слід оформляти у вигляді таблиць. Приклад побудови таблиці:

Таблиця (номер)

Назва таблиці

Головка (шапка)					Заголовки колонок Підзаголовки колонок
Рядки					
	Заголовки рядків (боковик)		Колонки		

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово "Таблиця" починають із великої літери. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово "таблиця" в тексті пишуть скорочено, наприклад: "... у табл. 2".

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба

подавати з нового рядка. Рівняння і формули слід виділяти з тексту вільними рядками.

Дотримання студентом означених вимог сприяє виробленню у студента належного стилю роботи, виховує вимогливість до себе, прищеплює навички ведення наукового дослідження, що буде йому корисним у написанні курсових, дипломних і дисертаційних робіт.

Тематика есе

1. Роль економіки у розвитку суспільства.
2. Місце і роль людини в економічній системі.
3. Зміна ролі людини на виробництві.
4. Потреби та їх роль в економічному розвитку суспільства.
5. Економічні інтереси в системі рушійних сил соціально-економічного розвитку.
6. Позитивні та негативні риси ринкової економіки.
7. Соціальні проблеми приватизації в Україні.
8. Шляхи підвищення виробництва додаткової вартості.
9. Грошова маса: її вимірювання у розвинутих країнах світу та відмінності в Україні.
10. Вартість робочої сили: дискусійні аспекти.
11. Проблеми повної зайнятості в умовах ринкової економіки.
12. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні.
13. Роль підприємства і підприємництва у ринковій економіці.
14. Позитивні і негативні риси різних правових форм господарювання туристичних підприємств.
15. Сутність та економічне значення витрат виробництва.
16. Структура витрат туроператорів і турагентів.
17. Витрати, що відносяться на собівартість туристичного продукту (послуги).
18. Позичковий капітал, його необхідність, сутність і роль у суспільному відтворенні.
19. Порівняльна оцінка ефективності ринкових структур.
20. Місце і роль монополістичних об'єднань у сучасній економіці.
21. Витрати монополістичної конкуренції та шляхи її усунення.
22. Роль антимонопольної політики у становленні ринкових відносин.

23. Використання чесної та нечесної конкуренції у ринковій економіці України.

24. Трансформація економічних функцій держави в Україні.

25. Суспільне багатство та його вплив на процеси відтворення.

26. Модель AD-AS та її практичне застосування у поясненні ситуації в Україні.

27. Модель загальної рівноваги Л. Вальраса та практичне значення її висновків.

28. Вплив фінансової і монетарної політики держави на сукупний попит.

Перелік питань для самостійного опрацювання подано в табл. 4.

Таблиця 4

Питання для самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання (за модулями та темами)	Рекомендована література
1	2	3
Змістовний модуль 1. Основи економічної теорії		
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	1. Основні напрямки сучасної економічної думки. 2. Позитивна та нормативна політична економія. 3. Дії загальних законів у туризмі	[2; 20; 30; 44; 75]
Тема 2. Економічна система суспільства	1. Проблеми та протиріччя становлення економічної системи в Україні. 2. Цивілізаційний підхід до періодизації суспільного розвитку: суспільність, особливості, характеристика. 3. Концепції про власність. Еволюція власності з розвитком суспільства. 4. Тенденції і проблеми розвитку власності в Україні і світі	[2; 6; 13; 14; 16; 21]
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства	1. Вплив науково-технічної революції на розвиток факторів виробництва	[6; 20; 30]
Тема 4. Теорія товару і грошей	1. Особливості сучасного товарного виробництва. 2. Залежність величини вартості від продуктивності та інтенсивності праці. 3. Особливості дії закону вартості у туристичній галузі. 4. Види грошей у сучасній економіці	[6; 20; 30]
Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	1. Інфраструктура ринку та її роль у регулюванні економічних процесів. 2. Ціна товару та фактори, що на неї впливають. 3. Функції та форми конкуренції. Конкуренція та монополія	[9; 29; 46]

1	2	3
Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці	1. Особливості розвитку підприємництва в Україні. 2. Туроператори і турагенції як типи туристичних підприємств	[20; 49]
Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	1. Концентрація та централізація капіталу. 2. Шляхи зменшення часу обороту капіталу. 3. Прискорена амортизація та прискорення оновлення основного капіталу	[2; 6; 69]
Тема 8. Капітал сфери обігу	1. Лихварський та позичковий капітал: єдність та особливості. 2. Проблеми становлення банківської системи в Україні. 3. Функції комерційних банків	[6; 73; 84]
Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі	1. Агропромисловий комплекс та його структура. 2. Проблеми формування аграрних відносин в Україні	[30; 74]
Змістовний модуль 2. Аналіз і структура складових економічної політики держави		
Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл	1. Економічна нерівність та способи її оцінювання	[2; 14; 58]
Тема 11. Держава та її економічні функції	1. Тенденція підвищення ролі економічної діяльності держави. 2. Позитивні та слабкі сторони основних теорій макроекономічного регулювання. 3. Специфіка туристичної послуги, характерні ознаки туристичного ринку	[35; 42]
Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	1. Інтернаціоналізація господарських відносин на сучасному етапі. Транснаціональні корпорації та їх роль. 2. Головні інтеграційні угруповання світу. Проблеми інтеграції України в світову економіку. 3. Місце туристичної діяльності у глобалізаційних процесах сучасності. 4. Проблеми конвертованості валюти в Україні	[30; 35; 42]
Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем	1. Інтернаціоналізація виробництва та і глобалізація. 2. Глобальні проблеми сучасності і Україна	[6; 60]

Продовження табл. 4

1	2	3
Тема 14. Предмет, метод та функції макроекономіки	1. Визначення місця макроекономіки в системі економічних наук та з'ясування її практичної функції. 2. Економічна система, як об'єкт макроекономіки. Основні типи економічних систем. Особливості перехідної економіки	[1; 20; 35; 42]
Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	1. Мета та основні етапи створення СНР, її роль у господарстві. 2. Характеристика операцій та рахунків, що застосовуються в СНР. 3. Структура ВВП України за методами використання та доходу. 4. Аналіз динаміки основних макроекономічних показників в Україні. 5. Тіньовий сектор у суспільному відтворенні. Кругообіг доходу, товарів, ресурсів у процесі відтворення	[35; 42]
Тема 16. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	1. Моделі сукупного попиту. 2. Моделі сукупної пропозиції. 3. Часткова та загальна економічна рівновага. 4. Рівноважні ціни та рівноважний рівень виробництва на прикладі України	[27; 35; 42]
Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції	1. Різниця між автономним та індукційованим споживанням. 2. Кейнсіанська модель поведінки споживача. Гіпотези життєвого циклу та постійного доходу. 3. Класичний та кейнсіанський механізми урівноваження заощаджень з інвестиціями	[18; 27; 35; 42]
Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги	1. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. 2. Графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю	[3; 35; 42; 71]
Тема 19. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	1. Графік Хікса – Хансена для ринку товарів та платних послуг. 2. Ліквідна і інвестиційна "пастки". 3. Графік Хікса – Хансена для ринку грошей та цінних товарів	[3; 35; 42]
Тема 20. Фіскальна політика держави	1. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й протиріччя. 2. Концепції збалансування державного бюджету	[35; 42]

1	2	3
Змістовний модуль 3. Інструментарій управління економікою		
Тема 21. Монетарна політика	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність політики "дешевих" і "дорогих" грошей. 2. Вплив грошово-кредитної політики на рівень виробництва. 3. Становлення та розвиток банківської системи України. 4. Застосування монетарних заходів в антиінфляційній політиці України 	[3; 18; 35; 42; 84]
Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Моделі економічного зростання та їх застосування в Україні. 2. Економічне зростання як передумова підвищення рівня життя населення. 3. Специфіка сучасних економічних циклів. 4. Антициклічна політика держави 	[35; 78]
Тема 23. Інфляція та антиінфляційна політика	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антиінфляційна політика України. 2. Причини та особливості інфляції в Україні 	[3; 35; 42; 53; 72]
Тема 24. Безробіття та політика зайнятості	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зайнятість та відтворення робочої сили. Просте, розширене та звужене відтворення робочої сили, їх наслідки. 2. Проблеми безробіття в Україні 	[6; 35; 42; 46]
Тема 25. Макро-економічна політика у відкритій економіці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Платіжний баланс України. 2. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. 3. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська і Ямайська. 4. Мультиплікатор витрат у відкритій економіці 	[27; 35; 42]
Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст і призначення теорії споживчої поведінки. 2. Зміст першого і другого законів Госсена 	[28; 33; 37; 38]
Тема 27. Аналіз поведінки споживача	<ol style="list-style-type: none"> 1. Взаємозв'язок між ефектом доходу й ефектом заміщення? 2. Товари Гіффена, Веблена. 3. Тип і характерні ознаки поведінки споживачів туристичних послуг 	[27; 33]
Тема 28. Попит та пропозиція	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економічний зміст зворотного нахилу кривої пропозиції? 2. Як впливає інфляція на ринкову рівновагу? 3. Охарактеризуйте ступінь еластичності пропозиції нафти на світовому ринку 	[27; 33; 37; 38]
Тема 29. Теорія еластичності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Види еластичності попиту. 2. Еластичність пропозиції. 3. Чинники, що впливають на попит та пропозицію ринку туристичних послуг 	[27; 28; 33; 37]

1	2	3
Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікро-економічна модель фірми	<ol style="list-style-type: none"> Цілі та обмеження існують у споживанні факторів виробництва? Як можливо за допомогою графічного зображення ізокванти визначити існує позитивний чи негативний ефект від масштабу 	[27; 33; 36; 37; 38]
Змістовний модуль 4. Теорія ринкових структур		
Тема 31. Витрати виробництва	<ol style="list-style-type: none"> Критерії розмежування короткострокового і довгострокового періодів. Зміст класифікації витрат на економічні і бухгалтерські. Скласти структуру витрат туристичного підприємства 	[1; 2; 6; 28; 37; 38]
Тема 32. Ринок досконалої конкуренції	<ol style="list-style-type: none"> Чому крива граничного доходу конкурентної фірми MR збігається з лінією ціни P и має горизонтальний вигляд? Розповісти, за яких умов конкурентна фірма досягає рівноваги. Чи можуть конкурентні фірми розвиватися, якщо вони одержують у довгостроковому періоді нульові прибутки? 	[1; 2; 22; 37]
Тема 33. Монопольний ринок	<ol style="list-style-type: none"> Сутність критерію виділення трьох типів недосконалої конкуренції. Монопольна влада. Природна монополія. Чому деякі види монополій дозволяються урядом? 	[1; 2; 21; 27; 29; 33]
Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції	<ol style="list-style-type: none"> Як виглядає крива попиту для фірми, що діє в умовах монополістичної конкуренції? Туристичні підприємства як приклад монополістичної конкуренції. Реклама як маркетинговий засіб на ринку туристичних послуг 	[27; 33; 37; 38]
Тема 35. Олігополістична структура ринку	<ol style="list-style-type: none"> Чи є в олігополістичних фірм є стимули для змови? Поясніть, в силу яких причин на конкурентному ринку може виникнути монополія, а на монопольному ринку існувати конкуренція? 	[22; 27; 37; 38]
Тема 36. Похідний попит	<ol style="list-style-type: none"> Чи впливають ринки виробничих ресурсів на рішення питань про те, що, як і для кого виробляти? Аргументуйте вашу відповідь. Внаслідок яких причин крива попиту на виробничі ресурси може зміститися вправо вгору; вліво вниз? Чому ця крива в будь-якому випадку має негативний нахил? Мінімізація витрат і максимізація прибутку можуть змінити попит фірми на виробничі ресурси. Чому? Як це відбувається? 	[22; 33]

1	2	3
Тема 37. Ринок праці	1. У чому особливості праці в порівнянні з іншими факторами виробництва? 2. У яких економічних умовах можливе зростання попиту на працю? Чи є такі умови в українській економіці?	[1; 2; 33]
Тема 38. Ринок капіталу	1. У чому різниця між капіталом і інвестиціями? 2. У чому різниця між чистою дисконтованою вартістю і внутрішньою ставкою доходу. 3. Як розглядати витрати фірми на платну підготовку фахівців з вищою освітою? Чи треба їх дисконтувати? 4. Як розцінити диплом менеджера з туризму, який ви одержите після закінчення ВНЗ, – як багатство або як джерело доходу?	[1; 2; 22; 27; 33]
Тема 39. Економічна ефективність та добробут	1. Який вам відомий показник диференціації доходів населення за функціональним? 2. Перспективи реалізації механізму соціального замовлення в умовах ринкової економіки України	[1; 2]
Тема 40. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	1. Негативні зовнішні ефекти, їх сутність, вплив на обсяг та ціну рівноваги. 2. Чи є життєво необхідним втручання держави у розвиток туристичної галузі України? Чому?	[1; 28; 33; 35]

7. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовний модуль 1. Основи економічної теорії

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії

1. Коли виникають перші економічні знання та з чим це було пов'язано?
2. Чому, на вашу думку, необхідно вивчати курс економічної теорії?
3. Які методи економічної теорії вам відомі?
4. Чи може економічна теорія виконувати політико-ідеологічну функцію?

Тема 2. Економічна система суспільства

1. З яких елементів складається економічна система? Чим вона відрізняється від способу виробництва?

2. Які підходи до класифікації економічних систем вам відомі? Який із них, на ваш погляд, є найбільш обґрунтованим?

3. У чому полягає економічна сутність категорії власність? Чому відносини власності змінюються? Що лежить в основі їхнього розвитку?

4. Які типи і форми власності вам відомі?

5. У чому полягають особливості оренди як форми реалізації власності?

Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства

1. Які ресурси можна вважати економічними, а які – неекономічними? Чи згодні ви з тим, що час є економічним ресурсом?

2. Чим предмети праці відрізняються від засобів праці?

3. Які підходи до класифікації потреб вам відомі? Чи згодні ви з думкою, що потреби більш високого рівня не можуть бути задоволені перш, ніж задовольняються потреби нижчих рівнів?

4. Поясніть взаємозв'язок між потребами і економічними інтересами.

5. Що б відбулося з кривою виробничих можливостей суспільства, якби наукові відкриття підвищили продуктивність наявних ресурсів?

6. Що означає точка, що знаходиться поза кривою виробничих можливостей?

Тема 4. Теорія товару і грошей

1. Чим відрізняється абстрактна праця від конкретної? Яка з них створює вартість товару?

2. Чи володіє товар споживчою вартістю, якщо він приносить людям шкоду, наприклад: сигарети, зброя, наркотики, алкоголь?

3. Які закони грошового обігу вам відомі? Розкрийте їх економічну сутність.

4. Визначте загальні риси та відмінності різних видів грошей.

5. Які функції виконують гроші? Яку функцію виконують гроші при обслуговуванні боргових зобов'язань суб'єктів господарювання?

Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та основні її елементи

1. Чи існує взаємозв'язок функцій ринку з дією економічних законів. Розкрийте його.

2. Дайте визначення ринкової інфраструктури. Що таке страхові і трастові фонди?

3. Чим відрізняється діяльність брокерів і маклерів?
4. Які типи ринкових структур вам відомі. Охарактеризуйте кожен з них. Наведіть приклади.

Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці

1. Які типи підприємств існують в Україні? У чому ви бачите переваги малих підприємств перед великими?
2. Що таке підприємницька діяльність? Які види підприємницької діяльності заборонені в Україні?
3. Що таке підприємницький дохід? Чи є він основною метою кожного суб'єкта підприємницької діяльності у ринковій економіці?

Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг

1. Які причини виникнення капіталу? У яку історичну епоху він з'явився?
2. У чому полягає розходження між поглядами економістів на категорію "капітал"?
3. Прискорена амортизація збільшує розміри амортизаційних відрахувань і зменшує чистий прибуток. Проте, підприємці зацікавлені у ній. Чому?
5. Чим характеризується фізичне і моральне зношення капіталу?
6. Чим відрізняється кругообіг капіталу від обігу капіталу?

Тема 8. Капітал сфери обігу

1. Назвіть основні стадії кругообігу капіталу?
2. Що є джерелом торговельного прибутку?
3. Які види витрат існують у сфері туризму?
4. Чи приймають позичковий торговельний капітал в утворенні середньої норми прибутку?
5. Торговельний капітал виник задовго до капіталізму.

Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі

1. Розкрийте механізм утворення диференціальної ренти I роду і II роду.

2. Що відбудеться з абсолютною рентою, якщо органічна побудова капіталу у сільському господарстві наблизиться до органічної побудови у промисловості?

3. Поясніть причини зростання монопольної ренти. Які сфери економіки сприяють її зростанню і чому?

4. Чим монопольна рента відрізняється від абсолютної і диференціальної?

5. Від яких факторів залежить ціна землі?

Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл

1. Чим відрізняються номінальні доходи від реальних?

2. У чому полягають причини нерівності доходів? Чи згодні ви з нерівномірним розподілом доходів у ринковій економіці?

3. Яким, на ваш погляд, має бути державне регулювання розподілу доходів?

4. Які існують показники для вимірювання нерівності у розподілі доходів? Що показує крива Лоренца?

Змістовний модуль 2. Аналіз і структура складових економічної політики держави

Тема 11. Держава та її економічні функції

1. Які погляди на управління державою існують? Чи згодні ви з думкою класиків про саморегулювання ринкової економіки? Яку з теорій ви підтримуєте? Чому?

2. Які економічні функції виконує держава?

3. Які методи державного регулювання вам відомі?

4. З чим пов'язана необхідність державного регулювання галузі туризму?

5. Які державні органи займаються регулюванням туризму та у чому полягають їх функції?

Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

1. Що таке міжнародний поділ праці? Яке місце відіграє у ньому Україна?

2. Розкрийте сутність і основні складові платіжного балансу країни

3. Які фактори впливають на валютний курс? Що таке плаваючий валютний курс?

4. Які форми міжнародних економічних відносин вам відомі?

Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем

1. Які глобальні проблеми вам відомі? Яка з них, на ваш погляд, має вирішуватися у першу чергу?

2. Що таке глобалізація? Чи завжди вона сприяє зближенню економік?

3. Які міжнародні організації займаються розв'язанням глобальних проблем? Чи приймає у них участь Україна?

Тема 14. Предмет, метод та основні проблеми макроекономіки

1. Які вчені внесли значний вклад у розробку теоретичних основ макроекономічної науки.

2. Що є предметом макроекономіки?

3. У чому полягають позитивна й нормативна функції макроекономіки?

4. Які основні інструменти макроекономічного аналізу?

Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

1. Назвіть основні методологічні принципи СНР.

2. Для чого потрібен дефлятор ВВП?

3. Назвіть основні методи обчислення ВВП?

4. Що включає структура національного багатства?

5. У чому полягає різниця між номінальним та реальним ВВП?

Тема 16. Сукупний попит та сукупна пропозиція

1. Чому крива сукупного попиту має негативний нахил?

2. Які нецінові фактори впливають на сукупний попит та сукупну пропозицію?

3. Надайте характеристику основним моделям економічної рівноваги?

4. Надайте характеристику відріzkам кривої сукупної пропозиції.

Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції

1. Як виглядає графічно функція споживання? Поясніть графік.

2. Які "недоходні фактори" визначають динаміку споживання та заощадження?

3. Поясніть поняття граничної схильності до споживання.

4. У чому різниця між простим та складним мультиплікатором?

Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги

1. Назвіть економістів-представників класичної школи, яку розробили теорію макроекономічної рівноваги?

2. Якими, згідно з класичною моделлю, є умови рівноваги на ринку грошей?

Тема 19. Макроекономічна рівновага у моделі IS-IM

1. У чому різниця між валовими та чистими інвестиціями? Як визначити інвестиційну привабливість туристичних підприємств?

2. Що показує мультиплікатор видатків в економіці?

3. Поясніть графічно, що таке "кейнсіанський хрест".

4. Які існують мотиви попиту на гроші?

5. Як формується загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів. Чи досягається вона у трансформаційній економіці України?

Тема 20. Фіскальна політика держави

1. Які види податків ви знаєте? Які податки сплачують туристичні підприємства?

2. Як розраховується мультиплікатор збалансованого бюджету?

3. Чи припустимо державі для покриття дефіциту бюджету країни застосовувати так звані "фінансові піраміди"?

4. Чи можуть вмонтовані стабілізатори повністю усунути економічну нестабільність?

5. У чому полягає економічний сенс кривої Лаффера? Чи справедлива вона для українських підприємств туристичної галузі?

Змістовний модуль 3. Інструментарій управління економікою

Тема 21. Монетарна політика

1. Чим відрізняється політика дешевих грошей від політики дорогих грошей?

2. Як визначається попит на гроші та від яких факторів він залежить?
3. Як визначається рівноважна ставка відсотка на грошовому ринку?
4. Що показує норма обов'язкових банківських резервів?
5. Які операції відносяться до активів банку, а які – до пасиву?
6. Які функції виконує у країні Центральний банк та комерційні банки?

Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання

1. Що таке економічне зростання? У чому полягає принципова відмінність економічного зростання від економічного розвитку?
2. Які існують фактори економічного зростання?
3. Надайте характеристику типам економічного зростання.
4. Назвіть сучасні моделі економічного зростання.
5. Поясніть проблеми зростання економіки України.

Тема 23. Безробіття та політика зайнятості

1. Що є ринком праці?
2. У чому полягає необхідність державного регулювання зайнятості?
3. Що показує крива Філіпса?
4. Чим зумовлюється нерівність у доходах?
5. Як визначається рівень безробіття?

Тема 24. Інфляція та антиінфляційна політика

1. Назвіть основні причини виникнення інфляції.
2. Яку антиінфляційну політику має проводити держава та якими методами?
3. Що характеризує крива Філіпса?
4. У чому полягає смисл вираження "інфляція сама себе підштовхує"?

Тема 25. Макроекономічна політика у відкритій економіці

1. Розкрийте еволюцію розвитку класичної моделі макроекономічної рівноваги.
2. Як у класичній моделі взаємодіють ринки ресурсів, товари, гроші та інвестиції? Яка роль інвестицій у розвитку індустрії туризму в Україні?
3. Які, згідно з класичною моделлю, існують умови для досягнення рівноваги на ринку праці?
4. Як відсоткова ставка впливає на заощадження у країні? Відповідь поясніть графічно.

Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір

1. Дайте визначення поняттям "потреба", "благо", "антиблаго", "економічне благо", "корисність".
2. Чим відрізняються поняття "гранична корисність" і "сукупна корисність"? Яку з корисностей максимізує споживач?
3. Розкрийте сутність першого та другого законів Госсена?
4. У чому полягає сутність принципу рівності зважених корисностей?
5. Що, на вашу думку, означає "оптимальний споживчий кошик"?
6. Що показує бюджетна лінія? Як зміниться положення бюджетної лінії, якщо грошовий дохід споживача зменшиться?

Тема 27. Аналіз поведінки споживача

1. Чим відрізняється кардиналістська теорія поведінки споживача від ординалістської? Як графічно можна подати рівновагу споживача згідно з ординалістською теорією?
2. Які фактори обумовлюють вибір споживача на туристичному ринку?
3. У чому полягає взаємозв'язок між ефектом доходу і ефектом заміщення?
4. У чому полягає економічна сутність кривих Енгеля? Як графічно вони зображуються?

Тема 28. Закони попиту та пропозиції у ринковій економіці

1. Чому крива попиту має нисхідний характер?
2. Чому крива пропозиції має висхідний характер?
3. Чим відрізняється величина попиту від самого попиту?
4. Які фактори впливають на пропозицію на туристичному ринку?

Тема 29. Теорія еластичності

1. Які види еластичності попиту вам відомі? Як вони розрізняються?
2. Чому для виміру чутливості попиту споживачів використовують відсотки, а не абсолютні величини? Чи може коефіцієнт цінової еластичності набувати від'ємного значення?
3. Яка залежність спостерігається між ціновою еластичністю попиту на взуття та сукупною виручкою? Як це впливає на поведінку такого товаровиробника?
4. Охарактеризуйте властивості еластичності попиту та пропозиції на туристичні товари та послуги.

Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства

1. Які властивості ізоквант вам відомі?
2. Що показує і як розраховується гранична норма технологічного заміщення?
3. Яка існує залежність у виробництві з одним змінним фактором?
4. Чи діє закон спадної продуктивності факторів виробництва для туристичних підприємств?

Змістовний модуль 4. Теорія ринкових структур

Тема 31. Витрати виробництва і прибуток

1. Розкрийте особливості та відмінні риси постійних і змінних витрат?
2. Чи відноситься до витрат економічний прибуток?
3. Чому у короткостроковому періоді усі витрати поділяють на постійні і змінні, а у довгостроковому – усі вважають змінними?
4. У чому полягає сутність витрат, пов'язаних із формуванням і реалізацією туристичного продукту (послуги)?

Тема 32. Ринок досконалої конкуренції

1. Який вигляд має крива попиту для конкурентної фірми?
2. Які особливості формування граничного та середнього доходу конкурентної фірми вам відомі?
3. Що таке беззбитковість підприємства?
4. Які підходи до визначення оптимального обсягу виробництва конкурентної фірми, яка максимізує прибуток у короткостроковому періоді, вам відомі?
5. За яких умов конкурентна туристична фірма може продовжувати функціонувати, навіть якщо несе збитки?

Тема 33. Монопольний ринок

1. Як виникає влада над ринком і як саме вона впливає на добробут споживачів та товаровиробників як уряд може її обмежити?
2. Які показники монопольної влади Вам відомі?
3. Чи існує взаємозв'язок між поведінкою монополіста та ціновою еластичністю попиту на його товар?
4. Як фірмі-монополісту можна визначити обсяг виробництва і максимізувати прибуток?

5. Які закони обмежують монополізм в Україні?

Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції

1. На ринках яких товарів домінує монополістична конкуренція? Чому? Що таке монополія Чемберлена?

2. Що таке диференціація продукту? Чому цінова конкуренція є недостатньо ефективною в умовах ринків диференціації продуктів?

3. Що таке нецінова конкуренція? Яку роль відіграє реклама у неціновій конкуренції?

4. Як виглядає крива попиту для фірми, яка функціонує в умовах монополістичної конкуренції?

5. Які витрати несе фірма, що функціонує в умовах монополістичної конкуренції?

Тема 35. Олігополістична структура ринку

1. Як незалежність фірм в умовах олігополії впливає на ціноутворення та випуск продукції?

2. Що таке картель? У яких галузях виникнення картелів є найбільш вірогідним?

3. На чому базуються економічні рішення на олігополістичному ринку?

4. Чому олігополісти уникають "цінових війн"? Яку модель поведінки вони обирають найчастіше?

Тема 36. Похідний попит

1. Які види факторних доходів вам відомі?

2. Як взаємопов'язані ринки товарів та ринки факторів виробництва?

3. Чим відрізняється попит на фактори виробництва від попиту на товари?

4. У чому полягає відмінність попиту на фактори виробництва в умовах досконалої і недосконалої конкуренції?

Тема 37. Ринок праці

1. У чому полягає економічна сутність поняття "економічна рента", пов'язана з найманням робочої сили?

2. Порівняйте можливості найму працівників монополіста та конкурентного працедавця? Хто з них найме більше робітників і хто платитиме вищу заробітну плату? Чому?

3. Що таке монополія? А двобічна монополія?
4. Як розраховуються граничні витрати виробника від найму додаткової одиниці праці?

Тема 38. Ринок капіталу

1. Які види капіталу вам відомі? Розкрийте кожен із цих видів. Що таке людський капітал?
2. Що таке позичковий відсоток? Які фактори на нього впливають?
3. Чим відрізняються реальна і номінальна ставка позичкового відсотка?
4. Які існують підходи до прийняття інвестиційних рішень у короткостроковому періоді?
5. Що таке чиста дисконтована вартість? Чим вона відрізняється від поточної вартості?

Тема 39. Економічна ефективність та добробут

1. Чим відрізняються часткова та загальна рівновага?
2. Розкрийте сутність оптимуму Парето. Який стан економіки він вважав ефективним?
3. Які існують критерії оцінки добробуту населення? Який із них, на ваш погляд, є найбільш обґрунтованим?

Тема 40. Роль держави в економічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага

1. Що таке суспільні блага?
2. У чому полягає оптимізація суспільного вибору?
3. Як пов'язані між собою суспільні та приватні витрати (вигоди)?
4. Розкрийте економічну сутність теореми Коуза – Стіглера.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі консультацій, виконання перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання-відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);
групові (розгляд типових прикладів-ситуацій),
б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові (обговорення практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні дисципліни "Економічна теорія" для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції; робота в малих групах; мозкові атаки; кейс-метод; ділові та рольові ігри (табл. 5).

Проблемні лекції спрямовано на розвиток логічного мислення студентів, коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів із роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків із питань, що розглядаються. Перед початком проблемної лекції слід чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити. У процесі викладу лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені завдання, а висвітлювати лекційний матеріал так, щоб отриману інформацію студент міг використовувати під час розв'язання проблеми. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції передбачають виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. На початку міні-лекції за вказаними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене таким чином, активізує увагу студентів при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу щодо відтворення інформації, яку він отримав від викладача.

Проблемні лекції і міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу як робота у малих групах.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для презентації певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг. Головною позитивною рисою застосування презентацій у навчальному процесі є обмін досвідом і знаннями між студентами.

Таблиця 5

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	1.1. Обговорення проблеми: "Чи доцільно сьогодні проводити в Україні зовнішньоекономічну торговельну політику протекціонізму?". 1.2. Проведення дискусії про ідеальну модель суспільства (за теоріями утопічного соціалізму) (15 хв)
Тема 2. Економічна система суспільства	2.1. Виконання вправи на знання факторів виробництва "Чи можна так казати...". 2.2. Складання портрету ідеального підприємця (при обговоренні підприємницької здібності як фактора виробництва). 2.3. Дискусія "Якщо би ви були членом Верховної Ради, як би ви розподілили кошти Держбюджету на фінансування виробництва засобів виробництва та предметів споживання на наступний рік?" (використовуючи шкалу виробничих можливостей). 2.4. Складання сітки прийняття рішень на прикладі

	альтернативного використання студентами 500 гривень
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства	<p>3.1. Ситуаційна гра: Засідання Верховної Ради на тему: "Побудова соціально-ринкового господарства в Україні".</p> <p>3.2. Дискусія з проблеми "Які відносини власності первинні: економічні чи правові?".</p> <p>3.3. Робота в групах: обговорення переваг та недоліків приватної форми власності.</p> <p>3.4. Ситуаційне завдання: Якщо б ви відкривали свій бізнес, то який тип товариства: обмеженої відповідальності, повної, додаткової відповідальності або командитне, ви б обрали та чому?</p>

Продовження табл. 5

1	2
Тема 4. Теорія товару і грошей	<p>4.1. Рішення задач з проблем визначення суспільно – необхідних витрат виробництва, а також визначення мінових пропорцій.</p> <p>4.2. Проведення економічної гри "Гранична корисність".</p> <p>4.3. Складання сітки прийняття рішень про вибір загального еквіваленту (грошей).</p> <p>4.4. Вирішення задач із визначення необхідної кількості грошей в економіці за формулами К. Маркса і І. Фішера</p>
Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	<p>5.1. Вирішення задач на визначення еластичності попиту та пропозиції.</p> <p>5.2. Рольова гра: "Віджети та бластери".</p> <p>5.3. Робота в групах із картками на нецінові фактори попиту та пропозиції.</p> <p>5.4. Економічний диктант на тему "Фактори, які впливають на попит"</p>
Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці	<p>6.1. Робота в малих групах із визначення переваг і недоліків організаційно-правових форм туристичних підприємств.</p> <p>6.2. Мозкова атака з проблем обмеженості ресурсів та шляхів її подолання</p>
Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	<p>7.1. Мозкова атака: "Чи може бути збитковим прибуткове підприємство?"; "Коли збитковому підприємству треба продовжувати діяльність і коли треба ліквідуватися?".</p> <p>7.2. Вирішення задач на визначення збитків від морального зношування основного капіталу, річної норми та маси амортизації</p>
Тема 8. Капітал сфери обігу	<p>8.1. Вирішення задач на визначення розміру банківського прибутку, курсу акцій, курсу облігацій.</p> <p>8.2. Економічна гра "Вкладаємо гроші у майбутнє України"</p>
Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі	<p>9.1. Вирішення задач на визначення різних видів ренти.</p> <p>9.2. Економічний диктант на тему "Ціна землі"</p>

Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл	10.1. Проблемна лекція за темою "Сучасний стан соціального захисту в Україні: проблеми та перспективи розвитку". 10.2. Мозкова атака з причин нерівності доходів. 10.3. Кейс "Диференціація доходів та її межі"
Тема 11. Держава та її економічні функції	11.1. Проблемна лекція за темою "Державний бюджет та особливості формування бюджетної політики в Україні в сучасних умовах". 11.2. Дидактична гра "Система оподаткування в Україні та її роль у регулюванні економіки". 11.3. Мозкова атака "Проблеми емісійного забезпечення внутрішнього боргу України". 11.4. Презентація теорій макроекономічного регулювання

Продовження табл. 5

1	2
Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	12.1. Міні-лекція за темою "Теорія та практика становлення валютного курсу в Україні". 12.2. Дидактична гра "Зовнішня торгівля як чинник макроекономічного зростання". 12.3. Вирішення задач на визначення абсолютних та відносних переваг у зовнішній торгівлі. 12.4. Проблемна ситуація (кейс-метод): "Митні обмеження"
Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем	13.1. Мозкова атака з проблем та шляхів скорочення зон зубожіння, голоду і хвороб у світі. 13.2. Кейс "Вплив глобалізації на соціально-економічні процеси в Україні"
Тема 14. Предмет, метод та функції макроекономіки	14.1. Проблемна лекція з питання "Історія розвитку макроекономіки як науки". 14.2. Семінар-дискусія з питання "Особливості сучасної економіки України"
Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	15.1. Кейс-метод за темою "Аналіз динаміки ВВП в Україні". 15.2. Проблемна лекція за темою "Тіньова економіка в Україні та її вплив на економічний розвиток і його показники". 15.3. Міні-лекція "Макроекономічні показники на чистій основі". 15.4. Вирішення задач із визначення ВВП різними методами
Тема 16. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	16.1. Проблемна лекція за темою "Сучасний стан економіки України з точки зору макроекономічної рівноваги". 16.2. Економічний диктант на тему "Дія факторів сукупної пропозиції в Україні". 16.3. Кейс-метод "Аналіз теорій попиту"
Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції	17.1. Семінар-дискусія за темою "Доходи домогосподарств як джерело споживання". 17.2. Рольова гра "Еліта і народ". 17.3. Проблемна лекція за темою "Інвестиції в економіку України". 17.4. Робота в малих групах за рівністю заощаджень інвестицій.

	17.5. Вирішення задач із визначення граничної схильності до заощаджень і інвестицій
Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги	18.1. Проблемна лекція за темою "Місце та роль держави у регулюванні сукупних видатків". 18.2. Робота в малих групах з обговорення взаємозв'язку між "інфляційним розривом" і "рецесійним розривом"
Тема 19. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	19.1. Проблемна лекція за темою "Становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним". 19.2. Семінар-дискусія з питання "Застосування моделі IS-LM для аналізу економіки України". 19.3. Кейс-метод "Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної й фіскальної політики"

Продовження табл. 5

1	2
Тема 20. Фіскальна політика держави	20.1. Робота в малих групах по обговоренню впливу зниження податків на ВВП. 20.2. Семінар-дискусія з питання "Наслідки фіскальної політики на основі моделей "сукупний попит – сукупна пропозиція", "витрати-випуск", "AD-AS"
Тема 21. Монетарна політика	21.1. Міні-лекція, семінар дискусія з питання: "Вплив монетарної політики на економіку: політика "дорогих" та "дешевих" грошей". 21.2. Мозкові атаки з визначення ролі банківської системи у пропонуванні грошей. 21.3. Дидактична гра "Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики". 21.4. Вирішення задач із визначення грошових агрегатів
Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання	22.1. Проблемна лекція з питання "Державна політика впливу на економічне зростання в Україні". 22.2. Робота в малих групах при обговоренні застосування моделей економічного зростання в Україні
Тема 23. Інфляція та антиінфляційна політика	23.1. Мозкова атака з визначення причин виникнення інфляції за різними концепціями. 23.2. Рольова гра "Програми боротьби з інфляцією в сучасних умовах". 23.3. Міні-лекція за темою "Аналіз кривої Філіпса в короткостроковому та довгостроковому періодах". 23.4. Вирішення задач із визначення рівня і типу інфляції
Тема 24. Безробіття та політика зайнятості	24.1. Проблемна лекція за темою "Законодавство України при зайнятості та допомогу безробітним". 24.2. Мозкові атаки з визначення причин форм та динаміки безробіття в Україні. 24.3. Кейс-метод "Проблеми економічної нерівності, соціальної справедливості та соціального захисту в сучасній Україні"

Тема 25. Макро-економічна політика у відкритій економіці	25.1. Міні-лекція за темою "Теорія та практика становлення валютного курсу в Україні". 25.2. Дидактична гра "Зовнішня торгівля як чинник макроекономічного зростання"
Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір	26.1. Міні-лекція, семінар дискусія з питання: "Формування ринкового попиту на основі рішень окремих споживачів"
Тема 27. Аналіз поведінки споживача	27.1. Проблемна лекція з питання: "Концепція виявлених переваг та вибір максимізуючої та немаксимізуючої корисності споживача". 27.2. Міні-лекція, семінар дискусія з питання: "Вплив зміни доходу споживача на його добробут". 27.3. Ділова гра "Побудова лінії індивідуального попиту". 27.4. Презентація результатів роботи в малих групах

Закінчення табл. 5

1	2
Тема 28. Попит та пропозиція	28.1. Міні-лекція, семінар дискусія з питання: "Категорії попиту та пропозиція, як основа дослідження поведінки учасників ринку". 28.2. Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 29. Теорія еластичності	29.1. Ділова гра "Еластичність попиту". 29.2. Вирішення задач із визначення рівня і типу еластичності товарів
Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	30.1. Міні-лекція, семінар дискусія з питання: "Підприємство як споживач факторів виробництва". 30.2. Кейс "Рівновага товаровиробника". 30.3. Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 31. Витрати виробництва	31.1. Проблемна лекція з питання: "Концепція мінімального ефективного розміру підприємства". 31.2. Семінар-дискусія "Шляхи мінімізації витрат виробництва"
Тема 32. Ринок досконалої конкуренції	32.1. Міні-лекція, семінар дискусія з питання: "Ефективність конкурентних ринків". 32.2. Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 33. Монопольний ринок	33.1. Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції	34.1. Дидактична гра "Диференціація туристичних послуг"
Тема 35. Олігополістична структура ринку	35.1. Міні-лекція, семінар дискусія з питання: "Поведінка фірми-олігополіста щодо обсягу виробництва"
Тема 36. Похідний попит	36.1. Кейс "Взаємозв'язок ринку продукту та ринків факторів виробництва". 36.2. Дидактична гра "Обмеженість виробничих ресурсів". 36.3. Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 37. Ринок	37.1. Міні-лекція, семінар дискусія з питання: "Рівновага на

праці	ринку праці". 37.2. Презентація результатів роботи в малих групах
Тема 38. Ринок капіталу	38.1. Проблемна лекція з питання: "Альтернативна вартість капіталу". 38.2. Кейс "Попит на інвестиції"
Тема 39. Економічна ефективність та добробут	39.1. Проблемна лекція з питання: "Проблема рівномірного розподілу доходів у державі". 39.2. Семінар-дискусія з питання "Рівень добробуту в Україні"
Тема 40. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	40.1. Проблемна лекція з питання: "Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов". 40.2. Кейс "Забезпечення суспільними благами: можливість ринку і держави". 40.3. Презентація результатів роботи в малих групах

Рольові та ділові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

Дидактичні ігри – метод імітації (наслідування, відображення) прийняття управлінських рішень у різноманітних ситуаціях шляхом гри (програвання, розігрування) за правилами, що вже вироблені або виробляються самими учасниками, який реалізується через самостійне вирішення студентами поставленої проблеми за умови недостатності необхідних знань, коли він змушений самостійно опанувати новий зміст або шукати нові зв'язки в уже засвоєному матеріалі.

Банки візуального супроводження сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінки результативності навчальної діяльності при вивченні дисципліни "Економічна теорія" має забезпечувати виявлення реального стану оволодіння професійними компетентностями щодо загальних теоретичних знань; здатності аналізувати взаємодію економічних суб'єктів у процесі створення матеріальних благ при обмежених ресурсах; вміння застосовувати діалектичні методи економічного аналізу при дослідженні елементів ринкового механізму; вміння аналізувати проблеми, пов'язані з розвитком грошово-кредитних відносин, фіскальної політики та державного регулювання.

Система оцінки результативності навчальної діяльності при вивченні навчальної дисципліни передбачає проведення поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль є засобом виявлення рівня сприйняття студентом навчального матеріалу даної дисципліни, визначення недоліків при засвоєнні знань та вмінь, встановлення ступеня відповідальності студентів та опанування ними навиками самостійної роботи, стимулювання інтересу студентів до вивчення дисципліни та активності у пізнанні. Проведення поточного контролю при вивченні дисципліни "Економічна теорія" передбачає надання певних балів за такими формами контролю: усне опитування, поточні контрольні роботи, тестування; виконання практичних завдань (в аудиторії та самостійно), підготовка доповідей, есе, творчих завдань.

Проведення процедур поточного **контролю** результативності навчальної діяльності передбачається:

1. Шляхом проведення **колоквіумів** (колоквіум 1 проводиться після вивчення тем № 1 – 5, колоквіум 2 після вивчення тем № 6 – 13 у I семестрі; колоквіум 3 після вивчення тем № 14 – 25, колоквіум 4 після вивчення тем № 26 – 40 у II семестрі).

2. Шляхом **накопичування балів**, одержаних за кожним видом діяльності за результатами, отриманими студентом при вивченні тем.

Організація навчального процесу здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи. Згідно з цією системою, протягом семестру кожний студент має можливість одержати бали (згідно з формами поточного контролю). Мінімальний бал для заліку у I семестрі – 60 балів.

Розподіл балів за формами і методами навчання надано в табл. 6, табл. 7. Максимальний бал на тиждень надано в табл. 8, табл. 9.

Таблиця 6

Розподіл балів за формами та методами навчання з навчальної дисципліни у I семестрі

Теми змістовного модуля	Лекції	Практичні	Домашнє завдання	Доповідь із презентацією	Поточні КР	Колоквіум	Всього

1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	0,5	0,5	1,0			15	50
Тема 2. Економічна система суспільства	1,0	1	2,0		5,0		
Тема 3. Виробництво, його сутність та роль у житті суспільства	0,5	1,5	1,0	5,0			
Тема 4. Теорія товару і грошей	1,0	2,0	1,0				
Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи	1,0	4,0	2,0		5,0		
Тема 6. Підприємство та підприємництво в ринковій економіці	0,5	1,0	2,0			15	50
Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг	0,5	2,0	1,0		5,0		
Тема 8. Капітал сфери обігу	0,5	0,5	1,0	5,0			
Тема 9. Ринкові відносини в аграрному секторі	0,5	0,5	1,0				

Закінчення табл. 6

1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 10. Доходи населення, їх формування та розподіл	0,5	0,5	1,0		5,0		
Тема 11. Держава та її економічні функції	0,5	0,5	1,0				
Тема 12. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	0,5	1	2,0				
Тема 13. Економічні аспекти глобальних проблем	0,5		1,0				
Разом	8	15	17	10	20	20	100

Таблиця 7

Розподіл балів за формами та методами навчання з навчальної дисципліни у II семестрі

Теми змістовного модуля	Лекції	Практичні	Домашнє завдання	Доповідь із презентацією	Поточні КР	Колоквіум	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 14. Предмет, метод та функції макроекономіки	0,25	0,5	0,5				1,25

Тема 15. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	0,25	0,5	0,5				1,25
Тема 16. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	0,25	0,5	0,5				1,25
Тема 17. Споживання, заощадження та інвестиції	0,25	0,5	0,5				1,25
Тема 18. Класична модель макроекономічної рівноваги	0,25	0,5	0,5				1,25
Тема 19. Рівновага національного ринку в моделі IS-IM	0,25	0,5	0,5				1,25
Тема 20. Фіскальна політика держави	0,5	0,5	0,5		4		5,5
Тема 21. Монетарна політика	0,5	0,5	1				2,0
Тема 22. Циклічні коливання та економічне зростання	0,5	0,5	0,5				1,5

Закінчення табл. 7

1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 23. Інфляція та антиінфляційна політика	0,25	0,5	0,25	3			4
Тема 24. Безробіття та політика зайнятості	0,25	0,5	0,25				1
Тема 25. Макроекономічна політика у відкритій економіці	0,5	0,5	0,5			5	6,5
Тема 26. Корисність економічного блага. Економічний вибір	0,25	0,5	0,5				1,25
Тема 27. Аналіз поведінки споживача	0,25	0,5	0,5				1,25
Тема 28. Попит та пропозиція	0,25	0,5	0,5				1,25
Тема 29. Теорія еластичності	0,25	0,5	0,5		4		5,25
Тема 30. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	0,5	1	1				2,5
Тема 31. Витрати виробництва	0,5	0,5	0,5				1,5
Тема 32. Ринок досконалої конкуренції	0,5	0,5	0,5				1,5
Тема 33. Монопольний ринок	0,5	0,5	0,5	3			4,5
Тема 34. Ринок монополістичної конкуренції	0,25	0,25	0,25				0,75
Тема 35. Олігополістична структура ринку	0,25	0,25	0,25				0,75
Тема 36. Похідний попит	0,15	0,5	0,5				1,15
Тема 37. Ринок праці	0,15	0,5	0,5				1,15
Тема 38. Ринок капіталу	0,2	0,5	0,5				1,2
Тема 39. Економічна ефективність та добробут	0,5	0,5	0,5				1,5
Тема 40. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	0,5	0,5	0,5			5	6,5
Разом	9	13,5	13,5	6	8	10	60

Максимальний бал на тиждень у I семестрі

Теми змістовного модуля		Лекції	Практичні	Домашнє завдання	Доповідь із презентацією	Поточні КР	Колоквіум	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 1	2 тиждень	0,5	0,5	1,0				2,0
Тема 2	3 тиждень	0,5						0,5
Тема 2	4 тиждень	0,5	2,5	2,0		5		10

Закінчення табл. 8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 3	5 тиждень	0,5						0,5
Тема 4	6 тиждень	0,5	2,0	2,0	5			9,5
Тема 4	7 тиждень	0,5						0,5
Тема 5	8 тиждень	0,5	4,0	2,0		5		11,5
Тема 5	9 тиждень	0,5					15	15,5
Тема 6	10 тиждень	0,5	1,0	2,0				3,5
Тема 7	11 тиждень	0,5						0,5
Тема 8	12 тиждень	0,5	2,0	2,0		5		9,5
Тема 9	13 тиждень	0,5						0,5
Тема 10	14 тиждень	0,5	1,0	2,0	5	5		13,5
Тема 11	15 тиждень	0,5		1,0				1,5
Тема 12	16 тиждень	0,5	2,0	2,0				4,5
Тема 13	17 тиждень	0,5		1,0			15	16,5
Разом		8	15	17	10	20	30	100

Таблиця 9

Максимальний бал на тиждень у II семестрі

Теми змістовного модуля		Лекції	Практичні	Домашнє завдання	Доповідь із презентацією	Поточні КР	Колоквіум	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 14 Тема 15	1 тиждень	0,5	1	1				2,5
Тема 16 Тема 17	2 тиждень	0,5	1	1				2,5
Тема 18 Тема 19	3 тиждень	0,5	1	1				2,5
Тема 20	4 тиждень	0,5	0,5	0,5		4		5,5
Тема 21	5 тиждень	0,5	0,5	1				2,0
Тема 22	6 тиждень	0,5	0,5	0,5				1,5
Тема 23 Тема 24	7 тиждень	0,5	1	0,5	3			5
Тема 25	8 тиждень	0,5	0,5	0,5			5	6,5

Закінчення табл. 9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 26 Тема 27	9 тиждень	0,5	1	1				2,5
Тема 28 Тема 29	10 тиждень	0,5	1	1		4		6,5
Тема 30	11 тиждень	0,5	1	1				2,5
Тема 31	12 тиждень	0,5	0,5	0,5				1,5
Тема 32	13 тиждень	0,5	0,5	0,5				1,5
Тема 33	14 тиждень	0,5	0,5	0,5	3			4,5
Тема 34 Тема 35	15 тиждень	0,5	0,5	0,5				1,5
Тема 36 Тема 37 Тема 38	16 тиждень	0,5	1,5	1,5				3,5
Тема 39 Тема 40	17 тиждень	1	1	1			5	8
Разом		9	13,5	13,5	6	8	10	60

У II семестрі бали, отримані за колоквіум (**максимальна кількість балів – 10**), додаються до балів за поточну успішність (**мінімальна кількість балів – 25**). Тобто студент отримує допуск до участі у підсумковому контролі (іспиті) у випадку отримання в ході поточного контролю

загальної суми балів не меншої, ніж **35 балів** (визначається як сума найнижчих задовільних оцінок за всіма формами поточного контролю).

Колоквіуми проводяться у письмовій формі за відповідними білетами, зміст яких містить всі питання всіх попередніх тем. Завдання колоквіуму складається з 24 тестів та 4 тестів-задач. При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Приклад завдань до колоквіуму
Змістовний модуль 1. Основи економічної теорії
Варіант №

Завдання 1. Тести.

Оберіть правильну відповідь із чотирьох можливих варіантів.

1. Позитивна економіка вивчає:

- а) що є в економіці;
- б) що повинно бути в економіці;
- в) позитивні тенденції розвитку;
- г) досягнення в економіці.

2. Чим представлена діалектика взаємозв'язку економічних інтересів у суспільстві:

- а) гармонією;
- б) суперечливостями;
- в) суперечливою єдністю;
- г) правильної відповіді немає.

3. Крива виробничих можливостей відображає:

- а) максимально можливі обсяги виробництва кожного з двох товарів;
- б) мінімально можливі обсяги виробництва кожного з двох товарів;
- в) оптимальні можливі обсяги виробництва кожного з двох товарів;
- г) правильної відповіді немає.

4. Потреби – це:

- а) очікування;
- б) стимули;
- в) внутрішні спонукальні мотиви;
- г) економічні інтереси.

5. Кількість товару, від якої потрібно відмовитися, щоб отримати деяку кількість іншого товару, називається:

- а) абсолютною вартістю;
- б) альтернативною вартістю;
- в) порівняльною вартістю;
- г) суб'єктивною вартістю.

6. Продуктивні сили охоплюють:

- а) засоби праці і людей;
- б) засоби виробництва і людей;
- в) предмети праці і людей;
- г) предмети праці, знаряддя праці і людей.

7. Власність – це:

- а) ставлення людини до речі;
- б) сама річ;
- в) відносини людей один до одного з приводу привласнення речей;
- г) право застосування корисних властивостей блага для себе.

8. Характерною ознакою ринкової економічної системи є:

- а) приватна власність;
- б) колективна власність;
- в) регулювання бізнесу відповідно до національних інтересів;
- г) конкуренція.

Завдання 2. Тести-задачі.

Розв'яжіть задачу (письмово) та оберіть правильну відповідь із чотирьох можливих варіантів.

1. За робочий день робітник виробив 18 деталей, за кожну з яких, відповідно до розцінок, отримав 5 дол. При цьому він зекономив матеріалів на 200 дол. Відповідно до існуючого положення, $\frac{3}{4}$ зекономлених матеріалів у грошовій формі видаються робітникові у вигляді премії, а $\frac{1}{4}$ залишається підприємству. Визначте загальний денний зарібок робітника:

- а) 360 дол.;
- б) 260 дол.;
- в) 240 дол.;

г) 220 дол.

2. На виробничі спорудження підприємець авансував 620 тис. грн на купівлю машин – 110 тис. грн, на паливо – 42 тис. грн, заробітну плату робітників – 70 тис. грн, на сировину й напівфабрикати – 56 тис. грн. Розрахуйте вартість основного й оборотного капіталу:

- а) основний капітал – 730 тис. грн, оборотний капітал – 168 тис. грн;
- б) основний капітал – 772 тис. грн, оборотний капітал – 126 тис. грн;
- в) основний капітал – 828 тис. грн, оборотний капітал – 70 тис. грн;
- г) основний капітал – 730 тис. грн, оборотний капітал – 278 тис. грн.

Критерії оцінки есе

Есе оцінюється за такими критеріями: самостійність виконання; логічність та послідовність викладення матеріалу; повнота розкриття теми (проблемної ситуації чи практичного завдання); обґрунтованість висновків; використання статистичної інформації та додаткових літературних джерел; наявність конкретних пропозицій; якість оформлення.

Бали за есе ставляться з урахуванням якості написання і оформлення роботи, при обов'язковому її захисті.

"1" ставиться студентам, які показали глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження, вільне володіння матеріалом, методами економічного дослідження, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, обробляти, аналізувати фактичний матеріал, пов'язувати теоретичний матеріал із проблемами розвитку України. У процесі захисту роботи студент повинен продемонструвати вміння узагальнювати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки. Обов'язковим є оформлення есе згідно з вказаними вимогами.

"0,8 – 0,9" ставиться тоді, коли в роботі розкрито основні положення теми, але деякі питання розкрито неповністю, або наявні деякі неточності у викладанні матеріалу чи оформленні роботи; якщо в процесі захисту студент допускає деякі помилки, якщо студентом було усунено не всі зауваження, які було зроблено науковим керівником; якщо теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.

"0,7 – 0,6" ставиться тоді, коли в роботі розкрито основні положення теми, але деякі питання розкрито неповно, або наявні деякі неточності у викладанні матеріалу чи оформленні роботи; якщо відсутня творчість та самостійність у дослідженні та у висновках; якщо в процесі захисту

студент допускає деякі помилки, якщо студентом була усунена значна частина зауважень, які були зроблені науковим керівником.

"0,5 – 0,4" ставиться тоді, коли в роботі розкрито основні положення теми, але деякі питання розкрито неповно, або наявні певні неточності у викладанні матеріалу чи оформленні роботи; якщо повністю відсутня творчість та самостійність у дослідженні; якщо в процесі захисту студент допускає деякі помилки, якщо студентом була усунена значна частина зауважень, які були зроблені науковим керівником; якщо теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.

"0,3 – 0,2" ставиться у тих випадках, коли основні теоретичні питання висвітлено поверхово, немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; недостатньо використано джерела економічної літератури (як монографій, так і періодичних видань); студент слабо володіє матеріалом роботи; не може пов'язати теоретичний матеріал з проблемами розвитку країни; не враховані зауваження наукового керівника; робота оформлена з порушенням вимог.

"0,1" ставиться у тих випадках, коли основні теоретичні питання висвітлено поверхово, теоретичні положення дуже слабо підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків; при захисті студент слабо володіє матеріалом роботи; не може пов'язати теоретичний матеріал з проблемами розвитку країни; оформлення роботи не відповідає вимогам.

Оцінювання проводиться за такими **критеріями**:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни;

3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді до усіх п'яти зазначених

критеріїв. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Поточні контрольні роботи (ПКР) передбачають виявлення опанування студентом лекційного матеріалу та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації. Поточні контрольні роботи проводяться у письмовій формі та можуть вміщувати практичні та ситуаційні завдання, проблемні запитання щодо вивченої тематики, тестові завдання тощо.

Підсумковий контроль становить іспит для студентів із метою оцінки рівня оволодіння знаннями за обсягом, якістю і глибиною, а також вміннями й навичками застосовувати ці знання у практичній діяльності відповідно до моделі професійних компетентностей. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати на іспиті – 40, мінімальна, що зараховується – 25. У сумі з 60 балами поточного контролю це складає максимальну суму накопичених балів – 100 за семестр.

При проведенні іспиту з навчальної дисципліни "Економічна теорія" екзаменаційний білет складається з п'яти завдань практичної спрямованості різного рівня складності, а саме: одного стереотипного завдання, двох діагностичних та двох евристичних завдань.

Кожне завдання передбачає демонстрацію певного рівня оволодіння студентом компетентностями теоретичного, практичного, науково-аналітичного характеру. Проведення підсумкового письмового іспиту відбувається у II семестрі. Умовою допуску до іспиту є позитивні оцінки з поточного модульного контролю знань.

Іспит здійснюється у письмовій формі за екзаменаційними білетами. Екзаменаційний білет складається з п'яти завдань.

Зразок екзаменаційного білета

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчальна дисципліна "Економічна теорія"

Екзаменаційний білет №

1. Споживач 500 гривень витрачає на придбання товару А за ціною 25 грн за одиницю і товару Б за ціною 50 грн за одиницю. Вибір споживача, що максимізує корисність, включає 12 одиниць А і 4 одиниці Б. Збільшення ціни товару А до 50 грн викликає зміщення точки рівноваги (4А; 6Б), зниження ціни до 12,5 грн – теж, відповідно (20А; 5Б). Зобразіть графічно, як змінюватиметься положення бюджетної лінії у разі зниження та підвищення ціни. Побудуйте лінію "ціна-споживання".

2. Функція споживання задана формулою: $C = 80 + 0,5 Y$, де Y – національний дохід. Заповніть таблицю і побудуйте графік споживання.

Y	C	S
0		
100		
200		
300		
400		
500		

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 0 до 5 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат.

Обчисліть витрати та економічні прибутки (збитки) фірми (в грн), якщо:

Постійні витрати: 150.

Змінні витрати: 0; 149; 200; 265; 345; 440.

Ціна: 51.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці.

Обсяг випуску	Сукупні витрати			Середні витрати			Граничні витрати	Ціна (граничний виторг)	Сукупний виторг	Економічні прибутки(+) Збитки (-)
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC				
Q	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Визначте оптимальний обсяг виробництва, при якому фірма максимізує прибуток, або мінімізує збитки.

4. Фактичний ВВП деякої країни у минулому році становив 3 800 млрд ум. од. На поточний рік уряд запланував збільшення ВВП до

4 300 млрд ум. од., щоб досягти його рівноважного потенційного значення. За останні роки гранична схильність до споживання в країні становила 0,78. На скільки треба збільшити державні витрати або зменшити податки, щоб економіка досягла рівноважного стану?

5. Один із парламентарів так пояснив можливі ефекти нещодавно впровадженого податку на товари споживання своїм розлюченим виборцям: "Ефект податку на товари споживання, на перший погляд, призведе до збільшення ціни для споживача. Але збільшення ціни зменшить попит. А зменшення попиту в свою чергу зменшить ціну. Отже, не можна заздалегідь стверджувати, чи справді податок збільшить ціни". Якби ви були одним із його виборців, то як оцінили б його аргументи? Чому?

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії

Протокол № ____ від _____ 2014 р.

Зав. кафедри _____

Екзаменатор _____

У межах володіння відповідними компетентностями кожне завдання оцінюється певною сумою балів, відповідно до рівня їх складності, сумарна кількість яких складає до 40 балів (див. табл. 10).

**Система підсумкового (іспит) контролю результативності
навчальної діяльності студентів при вивченні навчальної дисципліни
"Економічна теорія"**

06

№ завдання	Характер завдання	Зміст компетентностей, які оцінюються	Вимоги до оцінки	Кількість балів (максимальна)
1	2	3	4	5
1	Стереотипне	Теоретичні знання щодо дії економічних законів та процесів на макрорівні та мікрорівні, вміння вирішувати практичні завдання	Повнота виконання поставленого завдання	2
			Правильність визначення економічного змісту категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			Повнота та аргументованість висновків	1
			Охайність виконання завдання	1
			Усього	6
2	Діагностичне	Теоретичні знання з мікроекономіки, може їх використати при вирішенні практичних завдань. Застосування різних методів і сучасного інструментарію щодо аналізу економічних процесів на рівні мікроекономіки	Повнота виконання поставленого завдання, системність застосування знань навчального матеріалу	2
			Правильність визначення категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			Правильність використання типових алгоритмів виконання поставленого завдання	1
			Повнота та аргументованість висновків	1
			Охайність виконання завдання	1
			Усього	7

1	2	3	4	5
3	Діагно- стичне	Теоретичні знання з макро- економіки, може їх вико- ристати при вирішенні прак- тичних завдань. Застосову- вання різних методів і сучасного інструментарію щодо аналізу економічних процесів на рівні макроекономіки	Повнота виконання поставленого завдання, системність застосування знань навчального матеріалу	2
			Правильність визначення категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			Правильність використання типових алгоритмів виконання поставленого завдання	1
			Повнота та аргументованість висновків	1
			Охайність виконання завдання	1
			Усього	7
4	Еврис- тичне	Вміння аналізувати та уза- гальнювати мікроекономічні процеси, може пов'язувати теоретичні положення з практичними проблемами сучасності, визначати напрями вдосконалення процесів та шляхи вирі- шення проблем	Повнота виконання поставленого завдання, системність застосування знань навчального матеріалу	2
			Правильність визначення категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			Використання як типового підходу, так самостійно запропонованого алгоритму вирішення завдання	4
			Повнота та аргументованість висновків	1
			Охайність виконання завдання	1
			Усього	10
5	Еврис- тичне	Вміння аналізувати та узагальнювати макро- економічні процеси, може пов'язувати теоретичні положення з практичними проблемами сучасності, визначати напрями вдосконалення процесів та шляхи вирішення проблем	Повнота виконання поставленого завдання, системність застосування знань навчального матеріалу	2
			Правильність визначення категорій та понять, які використано при вирішенні завдання	2
			Використання як типового підходу, так самостійно запропонованого алгоритму вирішення завдання	4
			Повнота та аргументованість висновків	1
			Охайність виконання завдання	1
			Усього	10
Усього				40

Порівняльна характеристика результатів навчальної діяльності студента за різними системами оцінювання наведена у табл. 11.

Таблиця 11

**Характеристика результатів навчальної діяльності студента
за різними системами оцінювання**

Система оцінювання			Характеристика результатів навчальної діяльності студента
ECTS	національна (5 балів)	накопичувальна (100 балів)	
1	2	3	4
A	Відмінно	90 – 100	Студент при виконанні завдань теоретичного та практичного характеру ефективно застосовує системні компетентності, що передбачені навчальною програмою. Завдання виконуються як із використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом, робляться аргументовані висновки
B	Добре	82 – 89	Студент при виконанні завдань теоретичного та практичного характеру ефективно застосовує узагальнені знання, вміння та навички, формування яких передбачено моделлю професійних компетентностей. Завдання виконуються як із використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом, робляться аргументовані висновки. При відповіді на теоретичні питання і при виконанні практичних завдань студент припускається незначних неточностей
C	Добре	74 – 81	Студент при виконанні завдань теоретичного та практичного характеру застосовує основні компетентності, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються у цілому правильно з використанням типового алгоритму, при їх виконанні студент припускається несуттєвих помилок
D	Задовільно	64 – 73	Студент при виконанні теоретичного та практичного характеру без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається значної кількості помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та порівнянні економічних явищ та процесів

1	2	3	4
E	Задовільно	60 – 63	Студент при відповіді на теоретичні питання та при виконанні практичних завдань без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається помилок
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59	Студент не може дати відповіді на теоретичні питання, не здатен виконати практичні завдання, стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ та процесів, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні
F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни	0 – 34	Студент стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ та процесів, не може виконати практичні завдання

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка : навч. посібн. у 2-х кн. Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка / С. М. Панчишин, П. І. Островерх, В. Б. Буряк та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 723 с.

Кн. 2 : Вступ до аналітичної економії. Мікроекономіка / С. М. Панчишин, П. І. Островерх, В. Б. Буряк та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 695 с.

2. Базилевич В. Д. Економічна теорія: політекономія: підручник / В. Д. Базилевич, В. М. Попов. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2007. – 720 с.

3. Базилевич В. Д. Макроекономіка : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2008. – 743 с.

4. Баталов С. М. Сборник задач по микроэкономике : учебное пособие

/ С. М. Баталов. – Екатеринбург : Уральский политехнический институт, 2005. – 81 с.

5. Башнянин Г. І. Політична економія : навч. посібник / Г. І. Башнянин, П. Ю. Лазур, В. С. Медведєв. – Львів : Новий світ, 2007, 2006. – 380 с.

6. Бережная Н. И. Политическая экономия в структурно-логических схемах / Н. И. Бережная. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2008. – 288 с.

7. Білецька Л. В. Економічна теорія : політекономія, мікроекономіка, макроекономіка / Л. В. Білецька. – К. : 2005. – 505 с.

8. Большой экономический словарь / авт.-сост. А. Б. Борисов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Книжный мир, 2006. – 860 с.

9. Борисов Е. Ф. Экономическая теория : учебник / Е. Ф. Борисов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт Издат, 2005. – 399 с.

10. Гаршина О. К. Практикум з політичної економії : навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів / О. К. Гаршина. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2005. – 208 с.

11. Головінов О. М. Особливості державного сектору в транзитивній економіці / О. М. Головінов // Управління розвитком. – 2007. – № 8. – С. 93–54.

12. Горбенко Н. Є. Політична економія : навч. посібн. для студ. вищих навч. закл. / Н. Є. Горбенко, М. Й. Дмитренко, І. Ю. Кочума ; Національний банк України ; Університет банківської справи. – К. : УБС НБУ, 2009. – 408 с.

13. Григорян Г. М. Историческая тенденция капитализма (полиэкономический аспект) : монографія / Г. М. Григорян. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 240 с.

14. Григорян Г. М. Место государства в современной рыночной экономике / Г. М. Григорян // Бизнес-Информ. – 2009. – № 1(11). – С. 27–29.

15. Григорян Г. М. Собственность : истоки и современность : монографія / Г. М. Григорян. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2002. – 188 с.

16. Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка. Практикум : навчальний посібник / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – 2-ге

видання, перероблене та доповнене. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 425 с.

17. Дахнова О. Є. Основи економіки : практичний довідник / О. Є. Дахнова. – Х. : Весна, 2008. – 224 с.

18. Дорнбуш Р. Макроэкономика / Р. Дорнбуш, С. Фишер. – М. : Изд. МГУ, ИНФРА-М, 2004. – 414 с.

19. Економіка України: навч. посібн. / А. П. Голюков, Н. А. Казакова, О. А. Шуба. – К. : Знання, 2009. – 286 с.

20. Економічна теорія : підручник за ред. В. М. Тарасевича. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

21. Єрмаченко В. Є. Історія туризму: конспект лекцій / В. Є. Єрмаченко, Ю. Ю. Іващенко, Ю. М. Котельникова. – Х. : Харківський національний економічний університет, 2007. – 96 с.

22. Исаева Л. А. Экономическая теория : учебное пособие для ВУЗов / Л. А. Исаева, Г. Г. Романова, Л. Н. Шурина и др. – Владивосток : Морской государственный университет, 2006. – 138 с.

23. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради 28 червня 1996 року зі змінами, які вступили в силу з 1 січня 2006 року. – Х. : Парус, 2006. – 48 с.

24. Курс экономической теории : учебник для вузов / под общ. ред. М. Н. Чепурина, Е. А. Киселевой; МГИМО(У) МИД России. – 6-е изд., доп. и перераб. – Киров : АСА, 2007. – 847 с.

25. Кучерявенко І. А. Макроекономіка : практикум : навч. посібн. / І. А. Кучерявенко. – К. : Вікар, 2008. – 239 с.

26. Леоненко П. М. Сучасні економічні системи : навч. посібн. / П. М. Леоненко, О. І. Черепніна. – К. : Знання, 2006. – 430 с.

27. Лисовицкий В. Н. Микроэкономика : учебное пособие / В. Н. Лисовицкий. – Х. : ХНУ, 2007. – 404 с.

28. Лісовий А. В. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни "Мікроекономіка" / А. В. Лісовий. – К. : Дія, 2007. – 136 с.

29. Макконелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: в 2-х т. / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю ; пер. с англ. – К. : Хагар-Демос, 1993. – 786 с.
30. Макроекономіка : підручник / О. М. Кліменко, О. М. Крюкова, В. М. Філатов та ін. ; за заг. ред. О. М. Кліменко. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 276 с.
31. Максимова В. Ф. Микроэкономика : учебник / В. Ф. Максимова. – изд. 3-е, перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 321 с.
32. Малахова Н. Б. Естественные монополии : сущность и институциональные механизмы регулирования / Н. Б. Малахова. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 344 с.
33. Малахова Н. Б. Мікроекономічна теорія виробництва та витрат : навч. посібн. / Н. Б. Малахова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 180 с.
34. Микроэкономика в структурно-логических схемах : учебн. пособие. / В. И. Сотников, Ю. В. Сотникова. – Х. : ИД "ИНЖЕК", 2008. – 251 с.
35. Микроэкономика: основы теории и практикум : учебн. пособие / М. В. Фомина ; Донецкий государственный университет экономики и торговли им. М. Туган-Барановского. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2005. – 278 с.
36. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посібн. / С. В. Мочерний. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К. : Академія, 2008. – 640 с.
37. Національна економіка : навч. посібн. / Н. І. Бережна, М. С. Бріль, Л. В. Єфремова та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента В. М. Філатова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 200 с.
38. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики : учебник для ВУЗов / Р. М. Нуреев. – М. : Изд. "НОРМА", 2006. – 394 с.
39. Олійник О. В. Зовнішнє оцінювання (підготовка). Основи економіки. Репетитор / О. В. Олійник, І. Є. Тимченко, В. К. Щербина. – Х. : Факт, 2008. – 256 с.

40. Олійник О. В. Олімпіадні завдання з економіки : збірник / О. В. Олійник, І. Є. Тимченко. – Х. : Веста ; Видавництво "Ранок", 2007. – 400 с.
41. Панасюк А. Туристична інфраструктура як визначальний чинник організації Євро-2012 в Польщі / А. Панасюк // Вісник Львівського університету. Серія "Міжнародні відносини". – 2008. – Вип. 24. – С. 218–223.
42. Петришина Н. В. Державний сектор / Н. В. Петришина // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 103–113.
43. Політична економія : підручник / В. Г. Федоренко, О. М. Діденко, М. М. Руженський та ін. – К. : Алерта, 2008. – 486 с.
44. Практикум з навчальної дисципліни "Макроекономіка" для студентів всіх спеціальностей усіх форм навчання / укл. О. М. Крюкова, О. М. Кліменко, М. С. Бриль та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 108 с.
45. Реверчук С. К. Основи теорії економічної конкуренції : навч. посібн. / С. К. Реверчук, Т. С. Сива, Л. С. Реверчук. – К. : Знання, 2007. – 271 с.
46. Савченко А. Г. Макроекономіка : навч.-метод. посібн. для самостійного вивч. дисц. / А. Г. Савченко, О. В. Пасічник – К. : КНЕУ, 2006. – 176 с.
47. Смирнова В. В. Туристські ресурси України : навч. посібн. / В. В. Смирнова. – Луганськ : Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, 2009. – 203 с.
48. Спортивний туризм : конспект лекцій / В. Є. Єрмаченко, Ю. Ю. Іващенко, Ю. М. Котельникова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 87 с.
49. Чухно А. А. Предмет економічної теорії / А. А. Чухно // Економічна теорія. – 2009. – № 2. – С. 5–15.
50. Экономика : учебник / под ред. А. С. Булатова. – М. : Издательство БЕК, 2004. – 632 с.

51. Юрій С. І. Еволюція власності в умовах становлення ринкових структур / С. І. Юрій // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2(14). – С. 3–4.

11.2. Додаткова

52. Бабарицька В. К. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи. Сервісне забезпечення турпродукту : навч. посібн. / В. К. Бабарицька, О. Ю. Малиновська. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : Альтерпрес, 2008. – 286 с.

53. Будкін В. Особливості бюджетної політики пострадянських держав / В. Будкін // Вісник ТНЕУ. – 2008 – № 4. – С. 7–19.

54. Виговська В. В. Малий бізнес України : сучасний стан і тенденції розвитку / В. В. Виговська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 59–64.

55. Горбылева З. М. Экономика туризма : учебное пособие / З. М. Горбылева. – Минск : БГЭУ, 2004. – 476 с.

56. Гражевська Н. І. Економічні системи епохи глобальних змін / Н. І. Гражевська. – К. : Знання, 2008. – 431 с.

57. Гриценко А. А. Інститут таргетування інфляції: зарубіжний досвід і перспективи запровадження в Україні : Наукова доповідь / А. А. Гриценко, Т. О. Кричевська, О. І. Петрик ; НАН України, Інститут економіки та прогнозування. – К. : Фелікс, 2008. – 271 с.

58. Гриценко А. А. Развитие форм обмена, стоимости и денег / А. А. Гриценко. – К. : Основа, 2005. – 192 с.

59. Гупало О. Г. Глобалізація та її виклики для соціально-економічного розвитку України / О. Г. Гупало, М. І. Худоба // Економічні науки. Серія "Економічна теорія та економічна історія": збірник наукових праць ; Луцький національний технічний університет. – 2008. – Випуск 5(20). – Ч. 1. – С. 87–95.

60. Данько М. С. Теоретико-методологічний аспект визначення трансакційних витрат / М. С. Данько // Економічна теорія. – 2007. – № 1. – С. 36–46.

61. Дефорж С. Ю. Формирование социального рыночного хозяйства: институциональный аспект : монография / С. Ю. Дефорж. – Х. : Изд. ХНАДУ, 2007. – 160 с.
62. Довбняк Т. Ф. Циклічність української економіки в 2000 – 2008 роках / Т. Ф. Довбняк // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 65–72.
63. Економічна теорія : навч. посібн. / Ю. А. Полтавський, С. В. Тютюннікова, Г. П. Пасемко та ін. – Х. : ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 2009. – 414 с.
64. Зайцева І. С. Трансформаційна економіка України / І. С. Зайцева // Бизнес-Информ. – 2009. – № 1(11). – С. 45–47.
65. Зелінська О. М. Проблеми картельного ціноутворення / О. Г. Гупало, М. І. Худоба // Економічні науки. Серія "Економічна теорія та економічна історія" : збірник наукових праць ; Луцький національний технічний університет. – 2008. – Випуск 5(20). – Ч. 1. – С. 87–95.
66. Костюк О. І. Потреби як чинник поведінки економічних суб'єктів / О. І. Костюк // Економічні науки. Серія "Економічна теорія та економічна історія" : збірник наукових праць ; Луцький національний технічний університет. – 2008. – Випуск 4(19). – С. 32–39.
67. Крамарева О. С. Напрями бюджетного регулювання в економіці України / О. С. Крамарева, Н. А. Харатян // Управління розвитком. – 2007. – № 8. – С. 40–41.
68. Крисак А. І. Реформування відносин власності у землекористуванні: суперечності та перспективи / А. І. Крисак, В. А. Голян, М. А. Демидюк // Економічні науки. Серія "Економічна теорія та економічна історія" : збірник наукових праць ; Луцький національний технічний університет. – 2008. – Випуск 4(19). – С. 18–37.
69. Кубах Т. Г. Сутність ринку капіталу як економічної категорії / Т. Г. Кубах // Економіка і регіон. – 2008. – № 4(19). – С. 209–212.

70. Липов В. В. От архаики к постэкономике. Эволюция форм хозяйствования и развитие экономической теории : монография

/ В. В. Липов. – Х. : ИД "ИНЖЕК", 2008. – 280 с.

71. Маевский В. Воспроизводство основного капитала и экономическая теория / В. Маевский // Вопросы экономики. – 2010. – № 1. – С. 65–85.

72. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник

/ М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич ; Львівський національний університет ім. І.Франка. – К. : Знання, 2008. – 661 с.

73. Нездоймінов С. Г. Туризм як фактор регіонального розвитку. Методологічний аспект та практичний досвід : монографія / С. Г. Нездоймінов. – Одеса : Астропринт, 2009. – 304 с.

74. Некипелов А. Стратегия и тактика денежно-кредитной политики в условиях мирового экономического кризиса / А. Некипелов, М. Головнин // Вопросы экономики. – 2010. – № 1. – С. 4–20.

75. Павлишенко М. Приватизація землі та її соціально-економічні наслідки / М. Павлишенко // Економіка України. – 2008. – № 12. – С. 29–39.

76. Пономаренко О. О. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності : конспект лекцій / О. О. Пономаренко, Т. В. Новікова. – Х. : Харківський національний економічний університет. – 2006. – 96 с.

77. Практикум по политической экономии : учебн. пособ. / А. П. Кись, А. В. Литвиненко, В. М. Филатов та ін. – Х. : ИД "ИНЖЭК" , 2007. – 140 с.

78. Радіонова І. Ф. Загальна макроекономічна нерівновага: зміст теорії та можливості застосування / І. Ф. Радіонова // Економічна теорія. – 2007. – № 2. – С. 81–93.

79. Руди Ю. А. Экономическая теория : учебно-методический комплекс / Ю. А. Руди. – Новосибирск : НГУЭУ, 2008. – 176 с.

80. Свиридова Н. Д. Экономика туристического предприятия (фирмы) : учебн. пособие / Н. Д. Свиридова, В. Н. Пристюк. – Луганск : Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля, 2007. – 200 с.

81. Свірідова Н. Д. Туризм : словник-довідник / Н. Д. Свірідова, Ю. О. Скорченко. – Луганськ : Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля. 2009. – 310 с.

82. Столбов М. И. Современное состояние макроэкономики: некоторые вопросы методологии / М. И. Столбов // Экономика XXI века. – 2009. – № 11. – С. 103–110.

83. Стрішенець О. М. Товарне виробництво і торгівля в Україні (друга половина XVII–кінець XVIII ст.) : монографія / О. М. Стрішенець. – Чернівці : Місто, 2009. – 304 с.

84. Тарасевич В. М. Про філософію і методологію фундаментальної економічної науки / В. М. Тарасевич // Економічна теорія. – 2007. – № 1. – С. 100–108.

85. Тараш Л. І. Економічний зміст і механізм реалізації акціонерної власності / Л. І. Тараш // Економічні науки. Серія "Економічна теорія та економічна історія" : збірник наукових праць ; Луцький національний технічний університет. – 2008. – Випуск 5(20). – Ч. 2. – С. 26–36.

86. Теорія економічної рівноваги та економічного зростання : конспект лекцій / А. В. Литвиненко. – Х. : ХНЕУ, 2007. – 92 с.

87. Чубенко Ю. В. Заощадження населення та їх трансформація в національний інвестиційний ресурс / Ю. В. Чубенко, В. І. Волошина, А. Ю. Стопчак // Наука й економіка. – 2008. – № 3(11). – С. 104–108.

88. Швайка М. А. Кредитна грошова система: її суть та особливості функціонування / М. А. Швайка, О. М. Овсянникова ; Асоціація народних депутатів України. – К. :

Видавництво Київського міжнародного університету, 2008. –
240 с.

Зміст

Вступ.....	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів в галузі економічної теорії	5
2. Тематичний план дисципліни	6
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.....	8
4. Плани лекцій	31
5. Плани семінарських занять	38
6. Самостійна робота студентів	51
7. Контрольні запитання для самодіагностики	59
8. Індивідуально-консультативна робота	69
9. Методика активізації процесу навчання	70
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	76
11. Рекомендована література.....	91
11. 1. Основна	91
11.2. Додаткова	95

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ"**

**для студентів напрямів підготовки 6.030601 "Менеджмент",
6.140103 "Туризм" всіх форм навчання**

Укладачі: **Мащенко** Марина Анатоліївна
Пономаренко Олександр Олександрович

Відповідальний за випуск **Попов О. Є.**

Редактор **Хижняк Т. М.**

Коректор **Маркова Т. А.**

План 2014 р. Поз. № 211 ЕВ. Обсяг 99 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*